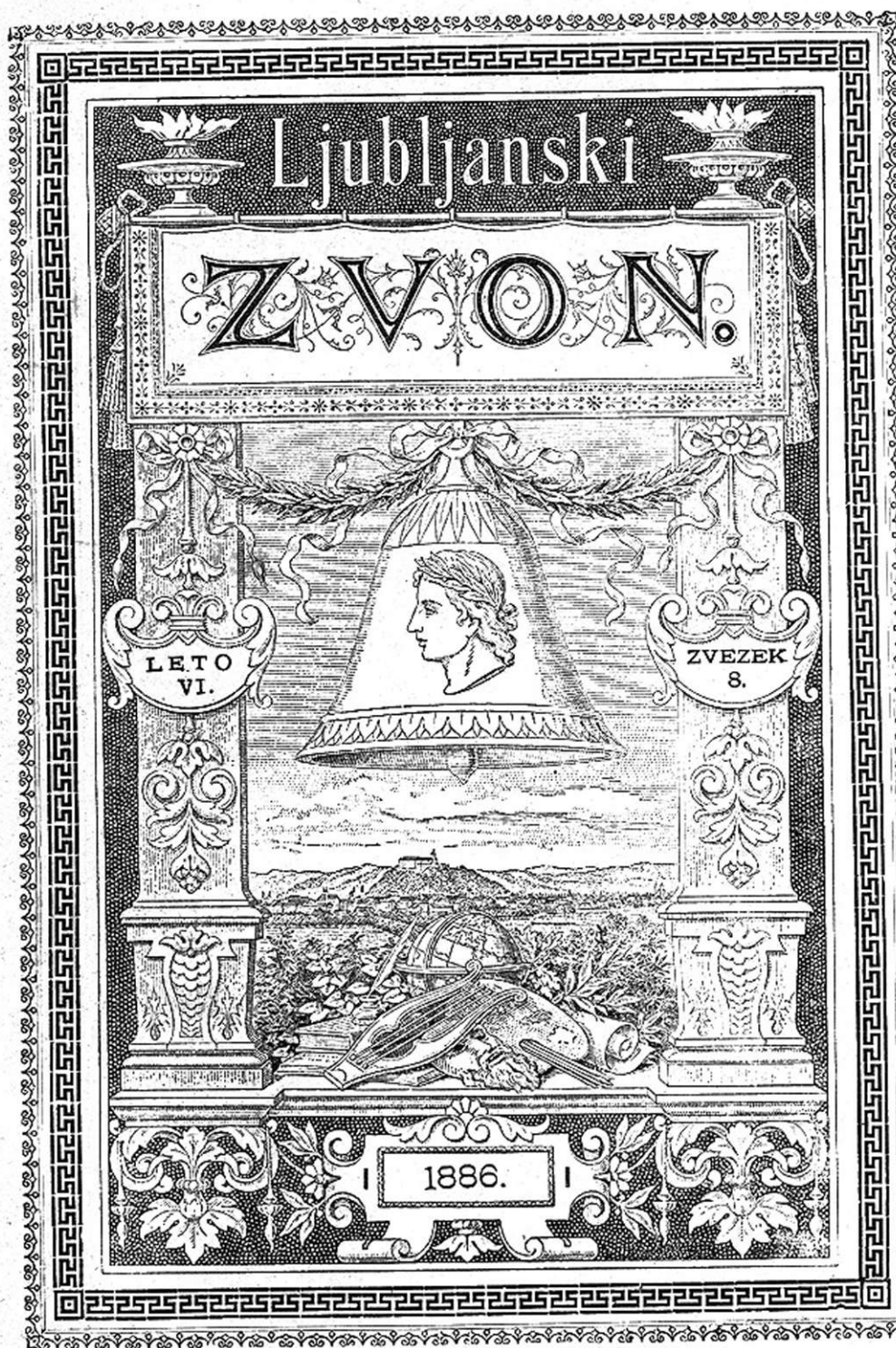

„Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.

Vsebina 8. zvezka:

1. Ant. Funtek: Čas — slikár. Pesem	449
2. Fr. Gestrin: Ostál je lep spomin . . . Pesem	449
3. F. S.: Gospod s Preseka. Dramatična povest v petih dejanjih	450
4. J. Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih. 29. Zakleti oreh	461
5. Josip Starè: Prvi sneg. Povest. (Konec)	465
6. Josip Jurčič: Slovenski svetec in učitelj. Zgodovinski roman. VIII. Mrkún in Onobol	476
7. J. K. Kalčič: V drevoredu. Pesem	476
8. J. Cimperman: Kristáli. Soneti	477
9. Josip Starè: Pisma iz Zagreba XIV.	478
10. J. Kržišnik: Mati in sin. Pesem	483
11. I. Vrhovec: Iz domače zgodovine. VII. Kranjska zopet avstrijska	484
12. Ferd. Seidl: Osnovna toplina ljubljanska	491
13. J. Kersnik: Mohoričev Tone (Konec)	495
14. E. Lah: „Matica Slovenska“ in „Družba sv. Mohorja“. V.	499
15. L. Žvab: Knjižne redkosti slovenske	502
16. Listek: Nove knjige slovenske. — Trubarjeva tristoletnica. — Zupanova slavnost. — Jurij Šubic — Hrvat. — Gallus Jakob. — Philologie und Patriotismus.	

Listnica. Bl. g. dr. Fr. Zupančič, c. kr. polkovni zdravnik v Kl. na Č. Ako v priliki določite še 1 gld. 25 kr., plačan bode Vaš list do konca t. l. — G. Ivan Grahli, učitelj na Temenici. S poslanim zneskom je naročnina Vaša plačana do konca junija t. l. — Istran. Lepa Vam hvala na Vaši prijaznosti! „Ossuda“ francoskega vojnega sodišča v Reki z dne 22. maja 1810, tiskana v italijanskem in hrvaškem jeziku je znamenita v jezikovnem in zgodovinskem oziru ter popolnoma poročilo g. L. Žvaba v zadnjem zvezku „Ljublj. Zvona“ na 376. strani. Došel nam je tudi „Kolomanov žegen“, za katerega smo Vam zlasti hvaležni. — G. Jos. Rustia v Kost. Za to leto imate vse plačano in vrhu tega še prebitka 40 kr. za prihodnje leto. — Anonymus J. K. v Lj. Pišejo nam z Dunaja, da se zvrši, kar želite Vi. Kaj naj počnemo z poslanimi novci? — G. N. E. G. v G. Kako Vam moremo povedati, ugajajo li „prilike“ našemu listu ali ne, ako nam jih ne pošljete? — G. Feliks Stegnar v Lj. Danes ni mogoče. Oprostite! — G. J. v T. Hvala. — G. Fr. G. Lj. Lepa hvala! Vse pride, a danes ni bilo prostora, ker ima „Zvon“ še mnogo starih dolgov. — Karambolček v Gr. Umotvori? Za Boga ne! To so prvošolske metriške vaje. Bojimo se, da se zgodi, kar sami pričakujete, da Vas namreč Pegaz tako „odvrže“, da ne sedete nikdar več nanj. — G. Fr. D. v K. Oprostite, tega ni kriv ne urednik, ne korektor. G. L. Žv. nam ne dopušča pri svojem rokopisu nobenih poprav, zato se njegova pisava loči v nekaterih oblikah od navadne „Zvonove“. — G. J. K. K. Želite bi nekoliko več dovršenosti v obliki, zlasti pri „Božici“. — G. J. b.—r. Nisem še probrati utegnil. Zakaj ne mislite na domače stvari?

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 8.

V Ljubljani, 1. avgusta 1886.

Leto VI.

Čas — slikár.

Sóri sredi kámenja
Proge svoje čas je črtal,
Proge črtal in izvrtal
V skale svoja známenja.

Kaj li rišeš čas vrh gor? —
V tem, kar roka tvoja smuje
Pôgled némi občuduje
Veličastne móči stvór.

Oh, morda je tod prestol,
Kjer veluješ strog prirodi,
Koder roka tvoja vodi
Svet ležeč pod táboj dol!

Prestol tá si stavil sam,
Ali kar si sam iztêsal,
Sam iztêsal in izklêsal,
To boš strmoglavil sam.

Kaj iz známenj čitam teh,
Ki jih roka tvoja riše?
Kaj li črta, piše, briše
Tú po zračnih skalnih tleh?

„Na skalovje sívi čas
Pêčat lastni svoj udarjam,
Črtam, rišem, pišem, stvarjam
Svojo sliko, svoj obraz!“

Ant. Funtek.

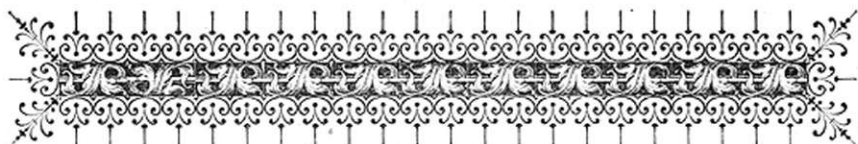
Ostál je lep spomin . . .

Kadár mi v mračni duši
Spomin na té vsevetè,
Nebó cvetóče rádosti
Se v prsih mi razpnè.
Morilna noč izgíne mi,
Življénje nóvo síne mi,
Kadár mi v mračni duši
Spomin na té vsevetè.

Ti bila si mi sreče,
Ljubezni čiste vir,
In v prsi burne lila si
Nebeškotili mir.
Čaróбно tvóje je okó
Sijálo v žízen mi temná;
Ti bila si mi sreče,
Ljubezni čiste vir.

Minila je ljubezen,
Ostál je le spomin,
V življénja breznađejnih dnéh
Mi tolažnik jedín.
Kot cvét, če slana ga ožgò,
Na tlà se brez sadú ospè,
Minila je ljubezen,
Ostál je le spomin.

Fr. Gestrin.

Gospod s Preseka.

Dramatična povest v petih dejanjih.

Spisal F. S.

Osebe:

Gospod s Preseka.

Veper, grajski pisár, bivši neni.

Ivan Žar, kovač na vasi.

Podstenec, sloboden kmet.

Mina, njegova hči.

Lena, pri Podstenci dekla.

Ciganka.

Luka, kovaški pomočnik.

Trije vitezi.

Trije drvarji.

Kmet, hlapci, vratár, ljudstvo.

Godí se za reformacije na Slovenskem, pred drugim kmetškim uporom.

Prvo dejanje.

Prostor sredi vasi, v ozadi cerkev, spredaj kovačnica, ob hišah krámarske prodajalnice; — semenj.

Prvi prizor.

Ivan Žar, Luka in kmet pred kovačnico.

Kmet: Stari volk se je iztegnil in mladi volk je prišel. Ali ga nista še videla — mladega s Preseka?

Luka: Jaz sem videl, ko so ga peljali v grad. Vsi nejevoljniki so imeli zelene veje.

Ivan Žar: Veje v roki, ali srd v srci. Nič ne bode boljši, nego je bil stari.

Kmet: Stari nas je drl, a mladi nas bode na meh odril. Grad mu je premajhen. Zidali bomo in tesali in poleg stradali, da se bomo od bolečin krivili, kajti védita: denarja nima več in povedal je že, da bomo kmetje grad zidali in plačali. Vse nam vzame, kar pridelamo, pa pojde na Laško za kras in tančico. Mi pa zobe v steno.

Ivan Žar: Ker ste za nič. Da sem jaz njegov kmet. . . . !

Kmet: Tiho, da te kdo ne čuje. . . . ! (Odide.)

Ivan Žar: Strahopeti ljud! Še govoriti se ne upa o stari pravdi, ko je graščák terjál od kmeta, kar je smel — ali zdaj terja, kar hoče. Vredni niste pravice, ker nimate srca, da bi jo na glas povedali.

Luka: Da bi vsi tako znali in mogli, kakor Vi, gospodar, lepó bi bilo na svetu. Zdaj Vas pa prosim, če smem v semenj. Kupil bi si rad kaj náse in tujega duhovna bi rad slišal, ki bode danes propovedoval o novi véri.

Ivan Žar: Le pojdi! Najbolje bo, da si kupiš pridnih rók náse. Če boš pa za novovérce letal, ne bodeš dolgo več mahal s kládívom po moji kovačnici. Postopačev ne maram.

Luka: Précej se vrnem. (Odide.)

Drugi prizor.

Ivan Žar (sam): Niti jaz ne morem delati. Srd in ljubezen mi polnita dušo. Srdit sem na graščáka, ki ljudstvo odira, in na ljudstvo, ki se mu dreti dá. A ljubim zopet to ljudstvo, življenje bi dal, da je osvobodim. In njo ljubim, Mino, ki je najlepše deklè, kar sem jih videl kdaj po širokem svetu. V Nemcih sem imel na ponudbo zalih mojsterskih hčerá in sam bi bil tam mojster, da sem vzel kako tako zlato-laso nemškuto. Ali nobena mi ni hotela v srce. Ta krasna stvar božja pa mora biti žena moja. Potlej, kovač, bodeš koval, da bode pelo nákovalo od ranega svita do temne noči in nakuješ si denarja toliko, da bode Mina hodila v svilni obleki, kakor grajska gospá — a sam bodeš nosil gómbe od srebrnega in zlatega denarja.

Ali prej moram pridobiti njeno prevzetno srce. Danes pride semkaj v semenj. Danes se mora odločiti. Da bi drugega ljubila, ni mogoče. A mene mora ljubiti. In ko bi jo potlej izkušal kdo odtrgati od mojega srca, prebódem mu prsi z razbeljenim mečem — naj si bode gospod, meščan ali kmet. Mina bode kovačeva žena. Še danes mora réči, da bode moja. Naproti ji grem. (Hoče oditi proti cerkvi v semenj.)

Tretji prizor.

Ivan Žar. Mina prihaja; čula je zadnje stavke.

Mina: Ti jezni kovač, kaj sam s seboj govoriš ter mahaš z rokami, kakor bi bil obnorel? Zgodaj je še, a ljudje že prihajajo in lahko bi te kdo čul in se ti smijal, tebi in meni, ki me imaš na jeziku. Da moram nekaj, takisto si rekel. Kaj pa moram jaz, povej, in kdo je tebe postavil, da mi ukazuješ?

Ivan Žar: Mina, ti veš, da te ljubim in si zdaj zopet čula, ko me je misel sáma, da bi te mogel izgubiti, razburila, da sem glasno povedal mlademu jutru, kaj čuti záte to srce.

Mina: Nu, in ti me hočeš primorati, da i jaz tebe ljubim?

Ivan Žar: Krivo sodiš. Rekel sem, da moraš biti žena moja, ne da bi te primoral jaz ali kdo drug — samo zato sem rekel, ker bi ne mogel vstrpeti, da bi ti vzela drugega možá. Mina, videl in poznal sem lepih in bogatih deklet. Ali ljubil nisem nobene. Ti pa se mi prikazuješ med iskrami, ki leté izpod kládíva, da te vidim, kakor svetinjo, ki je priplavala iz neba mimo mene, in ko si potlej pred menoj tako, kakor zdaj-le — prisezam, da mora biti moja ta svetinja. Sicer, Mina, sicer ugasne ogenj na tem ognjišču in ž njim ugasne moje okó. A potem potegne vihar in razruši te črne stene in pokoplje pod njimi mojo srečo in tvojo. Mina, bodi moja!

Mina: Aha, da bi potlej bivala tukaj notri v ti temni kovačnici ter se sušila, kakor mesó v dimu in umazana hodila med svet, kakor ti. Béži, kovač! Ti si tudi prehud, govoriš, da je človeka groza. Bojim se te in ljudje se te bojé, jaz inam pa ljudi rada. Z Bogom, kovač! (Hoče iti.)

Ivan Žar (jo ujame za roko): Mina!

Mina: Pústi me, novo obleko mi zamažeš!

Ivan Žar (si sname prstan): Glej Mina, tá-le prstan sem hranil za svojo nevesto, ko še nisem vedel, da bodem tebe rad imel. Z nemške dežele sem ga prinesel domóv. Prelat mi ga je dal, ker sem mu rešil življenje. Mina, ti daš meni novo življenje, ako vzameš ta prstan v znamenje, da bodeš moja. Češ?

Mina: Kaži (vzame mu ga) — to je zlató, prav čisto zlató, ker se tako lesketá. In meni ga daš? Veš ti, kovač, saj vendar nisi tako hud in oduren, kakor pravijo ljudje in se delaš. Précej ga nataknem na prst. Kako lepo pristojá roki moji! Kovač, če te ne vzamem, dobodeš prstan nazaj. Sedaj pa grem očeta iskat, ki so tudi v semnji. (Odide v ozadje med ljudi, s prizorišča pa šele začetkom četrtega prizora.)

Ivan Žar: Vzela ga je. Da me nima nič rada, gotovo bi ga ne bila vzela. Moja bode, lepa Mina. — Dá mi ga nazaj, če me ne vzame? Nemara me vendar rajši vzame, nego vrne zlati okrožec. Nečimerno, ali vrlo in krasno deklé! Jaz moram za njo. (Odide za njo in oba s prizorišča.)

Četrty prizor.

Gospod s Preseka sam, pozneje Veper.

Gospod (ki je med zadnjim Žarovim govorom Mino opazoval): To je bilo krasno dete! Takih nima mnogo sveto rimsko cesarstvo! Predolgo sem hodil po svetu, da sem skoraj pozabil domovine, ki ima tako lepa dekleta. Sedaj ne poznam ljudij in ljudje ne poznajo mene. Mogoče

celó, da je ta lepotica izmed mojih nejevoljnikov. Ta bode moja, kakor sem gotovo na Preseku gospod. Ali sedaj za njo ne smem, oplašil bi jo, kakor neroden deček ptico, katero misli uloviti. Če ne bode drugače, dam jo ugrabiti. Pisárja poiščem! (Hoče iti, pride Veper.)

Veper: Iščem Vas, gospod. Tuji duhovnik bode danes z lece sejál ljudstvu novo véro, katere resnico ste Vi spoznali z máno vred. Ugoden dan je. Ljudstvo iz okolice je tukaj na semnji. Gospod, ukažite, da se to po semnji okliče, in da se kmet prisili, naj bo čul besedo božjo.

Gospod: Z jezika se ti zná, da si ušel iz samostana. Stóri, kakor si rekel. Ali predno grěš, moraš mi nekaj razjasniti. Ti vse poznaš, vse veš. Videl si tukaj na semnji nenavadno lepo in zalo opravljeno kmetško deklě. Jaz hočem vedeti, kdo je in od kod. Če je nisi videl, pokažem ti jo. Pojdi!

Veper: Ni treba, gospod, vem o kateri govorite. Srečal sem jo, predno sem prišel semkaj-le k Vam. Te ni mogoče izgrešiti. Ko bi je že od prej ne bil poznal, zagledal bi se bil vánjo, kakor ste se Vi — ne zamerite! A meni je znanka iz samostana. Takrat sem bil še tráp in stare vere svečenik. Ali sedaj sem mož zakonski in Vam privoščim vse sladkosti v njenih mehkih objemih.

Gospod: Govóri, vrag, kdo je, kje jo morem zopet videti? Hitro!

Veper: Précej zveste. Mina je, slobodnega kmeta hči izpod Stene. Kovač iz te vasi jo hoče v zakon — ali ona je lehkih mislij glavica, ne mudí se ji možiti. Diči se in kiti in veseli življenja. Gospod, če se lotite stvari od pravega konca, ne more izpodleteti.

Gospod: Kako storiti? Tukaj ž njo o tem ne morem govoriti, in ugrabljena ljubezen je samó pol ljubezni.

Veper: Seveda, iz proste volje Vas mora ljubiti. Gospod, jaz vem, kako se vse najlože splete. Pošljem Vam ciganko, tá naj ji srečo pové. Deklě je tako habjevérno, kakor nečimerno — prišla bode, kamor porečete.

Gospod: Razumem, tebe je sam vrag učil hudobnosti. Ciganka pridi. Ta misel peklenska je vredna svetlih nebes! Idi po babo! (*Veper odide, gospod sam*): Ta človek je bil prej menih, predno se je popisáril na Preseku. Zakaj se je menihom skujal — ne vem. Mogoče da zavoljo žene, ki jo zdaj ima, ali zavoljo pijače, ker on ga sila popije. Bodisi, kakor hoče! To pa je gotovo: staro véro je pustil za posvetno stvar. In on je bil nánjo učen. Vedel je, kaj je véra, vedel, kaj ta svet; pa si je svet izvolil in pustil menihe, ko je prišla z novo véro prilika prostemu, razkošnemu življenju. Zakaj bi jaz ne užival tega življenja, ko me ne zadržava nobena obljuba, ki sem rojen za svet in za njegovo

gospodstvo? Dà — jaz sem novovérec, ker nova véra mi kaže svetlejšo stran življenja, nego stara — in samostalnost v presoji človeških stvari. Nu, in jaz te stvari sodim tako, da je dvojbeno, kaj pride, ko umrje teló. Gotovo mi je samó to življenje, in gotovost je moja. To pa držim z vso dušo svojo. Veseliti se hočem in vse, kar dosežem, mora služiti veselju mojemu. Gospodovati hočem in brez ozira uničiti, kar bi se protivilo gospodstvu mojemu. To je in bode vodilo življenju mojemu. In nova véra mi bode dobro sredstvo, da se veselim in gospodujem. Resnica je uživanje — drugod je ne najdem. V cerkvi bode propovedoval danes navdušen mož o istinitosti nove vére, ali ta moj pisár, ki je bil tudi svečenik, ne čisla niti stare, niti nove vére. Tam apostel, tukaj nevernik — a nikjer resnice. Nemara mi jo pové ciganka. — Evo pisárja z babo!

Peti prizor.

Gospod. Ciganka, od kraja Veper.

Veper: Evo, gospod, že vé, o katerem dekletu je pôšla in kaj mora storiti. Čas in kraj določite Vi. Sedaj pa dam oklicati, da bode pridiga o naši véri. V imeni Vašem, gospod. I hlapce vzamem, da bodo bičali. (Odide.)

Ciganka: O — gospod milostivi — služiti Vam hočem, kar ukazete, poznam óno deklè, le ukazite, gospod — a krajcar, gospod, krajcar — o tako smo sirotni!

Gospod: Prej moraš zaslužiti, potlej dobiš. Če dobro opraviš, dobiš srebrn denar, sicer te dam bičati in izženem od tod tebe in tvojo druhal, da se mi nikdar več ne smete pokazati pod mojo oblast. Vas, ciganska pošast, toliko vas je že kakor kobilic. Kradete, toda ne delate nič, življenja niste vredni. Tedaj, če ne opraviš dobro, dobiš samó bátine.

Ciganka: Milost, gospod — jaz sem pokorna, vse storim, samó recite!

Gospod: Torej ti poznaš óno deklè in veš, kaj imaš storiti? Zapomni si: kvaterni petek po Marijinem zvonjenji pri studenci za Pletrskim gradom.

Ciganka: O gospod, lepó ji hočem povedati, vse po vrsti. A na kvaterni petek gotovo pride, zanesite se náme, zaslužim srebrnják.

Gospod: Pazi, baba, pisár bode ogledoval, ali bodeš storila vse, kakor ti je naročeno, ali ne. Od njega dobiš denar. Toda mólči o tem, kakor da imaš preboden jezik, sicer ti ga dam prebosti jaz.

Ciganka: Mrtva sem, če hočete — krajcar, krajcar — o srebrn denar — hvala, gospod, Bog Vam plati!

Gospod: Ta vrag niti ne vé, kaj je Bog! (Odide.)

Ciganka (sáma): Niti ti ne veš, kaj je Bog! Ali vse jedno. Dobro opravim. Srebrn denar — srebrnják! O, pa še Mina mi dá krajcar. Mina, o presrečna Mina — gospod te ima rad. Mehke so njegove roke, a trde tvoje. Pa te bode učil, kako se mehko živi. Dobro se ti bode godilo, zalo deklè. A samó malo časa — potem, hu . . . Rajša sem ciganka, nego bi bila Mina. Naša dekleta ti silni gospodje puščajo v miru, četudi so gorša, nego kmetska — in naši možjé so gorši nego ti . . . Tiho! (Med tem govorom cigankinim pride ljudstvo iz ozadja na sprednje prizorišče.)

Šesti prizor.

Ciganka. *Veper*. Veliko ljudij sejmárjev se gnète semtertja.

Veper (pride): Kaj še tukaj stojiš, starka? Si li že opravila, kar ti je ukazal gospod?

Ciganka: Prècej grem. Vi mi daste potlej srebrnják. Tako je rekel gospod. (Odide.)

Veper (ljudstvu govoreč): Kaj pa še vi postavate tod okoli? Taki ste kakor zlovestni psi in čakate biča. Niste li čuli, da bode v cerkvi nauk o pravi véri? Pa zijate tukaj meni nič tebi nič. Po semnji hodite z odprtimi usti in mižečimi očmi, kakor da nimate nič opravka. Več kot pol vas je prišlo samó na dobro voljo, na pijančevanje in na pretep, da ste z izgovorom pustili delo. Prava sódrga ste to, slabši od živinčet, katera so danes semkaj prignali napróday. Kajti vi ste prišli prodajat sami sebe in duše svoje hudiču — Bog nas varuj! Svojih dolžnostij ne poznate, služite, samó poželjivosti svoji. Poleti ležiš na trebuhu pod drevesom v senci ter si z dlanjo podpiraš leno butico — po zimi tiščiš hrbet k péci — da bi za delo prijel — Bog ne daj, če te z bičem ne prižene. V cerkve še greste, a molit ne — zijála prodajat in popóludne po krčmah posédát. To vam je slast. In kadar je treba prinesiti desetíno v grad, takrat greste tako počasi, kakor bi bili odreveneli. Še to, kar prinesete, ni vredno ni suhe kletve. Trebuh vam je vse — duša nič, dolžnost nič! Ali čakaj, kmet, hočemo te učiti dela in dolžnosti — hrbet ti bode kriv in čelo mokro, ko bodeš nosil v grad, kar si pridelal po našem polji! A sam bodeš požiral sline, o kvatrih tako, kakor o veliki noči. Če se pa spreobrneš k novi véri, hočemo ti pustiti pol tlake in pol desetíne in kruh boš jedel pšeničen, ko zdaj tolčeš ovsenino — a pil bodeš dobro vino, ko si moraš zdaj z vodó prati grlo. To pa samó zato, da ti rešimo grešno dušo pogubljenja. Prècej v cerkev, že propoveduje. (Ilapci pridejo od obeh strani ter bijejo kmete z biči v cerkev. Vse odide.)

Sedmi prizor.

Podstenec in *kmet*, vsak od svoje strani.

Kmet: Kaj se ti zdi — ta nova véra, to priganjanje?

Podstenec: I, gospôda nas v nebesa sili.

Kmet: Jaz bi rad tja prišel.

Podstenec: Če nje ga tam ne bode. Menda ne, saj živi, kakor sam zlódej — prav za pekel.

Kmet: Bel kruh nam obeta in vino.

Podstenec: Jaz takisto mislim, da hoté zopet novih naklád. Kaj bi sicer za naše duše skrbel in nam dobro obetal, če ne, da nas zvabi? Si li kdaj čul, da je graščák poskrbel za kmeta, razven takrat, ko je bilo treba desétek odmeriti in Turčina zapoditi iz dežele? To bode gotovo taka véra, da bomo še tam na ónem svetu tlako imeli. Zato nas silijo.

Kmet: Kaj še, saj tam ni gradóv!

Podstenec: Vse jedno, jaz ostanem tako, kakor sem. Z gospodom s Preseka ne maram biti skupaj niti na ónem svetu. Malo časa je tukaj, ni ga videti, ali čuti se povsod. Če bode on z novo véro v nebesih — pa jaz svetega Petra poprosim, naj me. pustí pred nebeškimi vrati — klical bom in trkal na rajske duri, ko bodo prihajale duše — ti pa kakor hočeš.

Kmet: Jaz grem poslušat. (Odideta vsak na drugo stran.)

Osmi prizor.

Mina. *Ciganka* pride za njo.

Ciganka: Čakaj nu, ne hodi tako hitro, zala *Mina*. V Egiptu sem čula o tvoji lepoti in v zvezdah se bere tvoja sreča — pa sem prišla, da ti jo povem. Daj mi levíco! Na levi dláni je natanko zapisano, kar zvezde kažejo.

Mina: Če zvezde kažejo, ni ti treba dlaná.

Ciganka: O dete nevedno, zvezde kažejo, da bodeš srečna, ker si pod srečno zvezdo rojena, ali kako bodeš srečna, to je zapisano na levi dláni.

Mina: Če je prav zapisano, saj ne znaš brati. Kako bi vedela, kaj je zapisano!

Ciganka: To ni tako zapisano, kakor se bere v mašnih knjigah, kar so ljudje zapisali. Na dlaní so zapisale srečo rojeníce s takim pisanjem, da je znamo brati samó ciganje, ker smo se temu v Egiptu naučili od modrih iz jutrovi dežel. Le poglej, da so črte in črtice na vsaki dláni drugače postavljene, kajti vsak človek ima svojo srečo.

Mina: In vi ciganje imate tako srečo, da ste iz Egipta semkaj k nam prišli? Zakaj pa niste v Egiptu ostali? Tam mora biti dobro, ko so tako modri ljudje. Zakaj ste prišli k nam, ki smo neumni?

Ciganka: Oj, ti dete radovedno! Da te nimam rada, pustila bi te in ne bi ti povedala sreče, ker si tako trdournna.

Mina: Saj te nisem prosila. Nu, pa da kaj zaslužiš, hočem ti pokazati dlan in dati krajcar, ako mi prej poveš, zakaj ste se ciganje iz Egipta, kjer je tako dobro, pritepli semkaj k nam, kjer ste berači?

Ciganka: No slušaj — tako je bilo! Mi ciganje smo bili kraljeva rodbina, kateri je bila znana preteklost in prihodnost zemlje in vsega, kar je na zemlji. Ali smeli smo rabiti to znanje samo v korist človeštvu. Tedanji starejšina našega rodu pa se ni ravnal po tem povelji. Prerokoval je mirno in rodovito leto, ali vedel je, da pride velik potres. In potres je prišel ter razdejal vse mesto in pokončal vse ljudi. Še sedaj se vidi kamenita razvalina na tistem kraju. Svojo rodbino pa je starejšina že prej odpeljal na varen kraj. Za to hudodelstvo ga je izgnal Bog iz Egipta — njega in njegov rod. Zaničevani se moramo potikati po vsi zemlji deset tisoč let. A potem se povrnemo zopet v prejšnjo slavo. In glej, jaz, kraljeva hči, hočem ti povedati srečo. Pokaži mi dlan!

Mina: Kaj pa, če me ukaniš, kakor tvoj ded tisto ljudstvo? Menda ste to hudobnost podedovali po njem vsi ciganje. Naj bo, vse jedno. Saj ti itak ničesar ne verjamem, povej kar hočeš. Ná dlan, uma-zana ti kraljica! (Pomoli ji roko, katero ciganka prime.)

Ciganka: O, zvezde ne lažejo. Da gremo po vrsti. Najprej, kar je bilo, potem pa, kar šele bo. Nu, preteklost ni kaj posebna. Ti si vrlo, pobožno dete in še nisi bila nikdar zaljubljena. Ne, zaljubljena nisi bila, čeravno te nekdo rad ima in bi te za ženo vzel. Tisti človek ima uma-zane roke — to pride od rokodelstva. Vsa tvoja srečna prihodnost bi se ti skvarila, če se temu udaš. Glej, to kažejo té-le črte. (Razkazuje s prstom po dláni.) Reci, če ni res — nu vidiš. Zdaj ti povem prihodnost. Glej, té-le črte tukaj. Te govore, da boš velika gospá. Lep, mlad gospod te ljubi, akoravno te še ne pozna — ti si mu namenjena. On te išče po svetu, ali kmalu te najde, popelje te na svoj grad in vzame za ženo. In ti bodeš gospodinjala po gradu in sto dekel bode slušalo na besede tvoje.

Mina: Vidiš, lažnivost ciganska! Ne veš, da gospod ne jemlje kmetiskih deklet v zakon? Niti jaz bi ga ne hotela, ko bi me tudi snubil — kdo me more siliti?

Ciganka: Sama pojdeš rada, ker si mu usojena. Lepša si od vsake grajske hčere. Kaj bi se ne znala sukati po visokem dvoru, kakor

gospá? Nu, vidiš, gotovo bi se! In vitezi se ti bodo priklanjali in vitezi bodo sinovi tvoji.

Mina: (hoče iti): Poj-ti, ciganka, ná krajcar! Kdo bi verjel tvojim lažem!

Ciganka: Stoj! Nisem še povedala vsega. Lehko se prepričaš, da ne lažem. Kvaterni petek po Marijinem zvonjenji vidiš lahko njegov obraz, ako prideš k studencu za Pletrski grad. Zdrava bodi, srečna Mina! (Odide.)

Deveti prizor.

Mina, pozneje Veper.

Mina: Ko bi bilo pa res? Pa zakaj bi jaz ne mogla biti gospá? Káj nisem lepa dovolj? Káj nimam gladkih rók — pa če ne bom delala, bodo še lepše. Oh, kako bi bilo lepó gledati z visokega gradú po ravnem polji! Pa kmetje bi nosili desetíno, in vitezi bi prihajali v svetlih oklepih — a jaz bi bila v svilo oblečena — vsem gospá! In polno takih svetlih prstanov bi imela. Kvaterni petek — rekla je. Nemara pojdem gledat. (Hoče iti.)

Veper (pride): O zala Mina, še jedenkrat lepša si postala, kar te nisem videl. Taka si, kakor gospá. Nehoté bi se ti priklonil in skoraj se te ne upam več tikati. Tako nekaj visocega ti sije iz očíj.

Mina: Zato ste slekli menišjo obleko, ker so Vam ženske tako všeč. Saj zdaj imate pa svojo ženo. Lehko se nji uklanjate, meni se ni treba.

Veper: Nu, nu, ne bodi huda! Da si lepa, vé vsak; jaz pa ti to zaradi tega še jeden pot pravim, ker bi bilo škoda, ko bi se ti kako zavozlála s kovačem. Ta zveza bi se mi baš taka zdela, kakor da kdo belo rožo črnemu mesárskemu psu naveže na rep.

Mina: Za to priliko zahvali naj se Vam kovač. (V ozadji hrup.)

Veper: Kakor se vidi, ne bode utegnil. (Kovač umikajoč se hlapcem, ki z biči za njim pritiskajo, prihaja korak za korakom na prizorišče.) Ali ga vidiš, kako se mu mudí? Naši hlapci so dobri poganjáči.

Deseti prizor.

Prejšnja. Ivan Žar majhen kolec v roki, mahajoč ž njim, umikajoč se proti kovačnici, trije hlapci z bičem za njim.

Ivan Žar: Vas li ni sram, deset vas gre na jednega; kakor gladni psi ste! Kdor se mi približa, temu razbijem glavo! (Ivana imajo v sredi.)

Prvi hlapec: Dobro, da vidite, gospod pisár! Tá-le kovaški meh ni hotel iti k náuku, pa smo mu stégna ofikali, ali nepokoren je bil,

vzel je kol ter jel udrihati po nas. To je vstaja — upor! Kaj ne gospod pisár, treba ga uloviti, pa nam daste pijače — a njemu bátin po plečih.

Veper: Aló, le nánj, kdor ga prvi spravi na tla, dobí po vrhu še trdo dvajsetico.

Ivan Žar: Čakaj, pes, pride ti čas plačila — trdo železo dobiš takrat po butíci. Ali vas se me nihče ne dotakne, dokler mi giblje mazinec.

Drugi hlapec (zamahne): Ná!

Ivan Žar (odbije udarec): Slabo znaš! (Ivan skoči z jednim korakom h kovačnici, kjer stopi k železju s hrbtom proti steni.) Zdaj pa le sem, kar vas je!

Veper: Za njim, ujemite ga, ubijte ga!

Mina (pristopi): Pustite človeka, ničesa Vam neče! Kovač, reci, da jim ničesa ne storiš — pa ga bodele pustili, kaj ne? Ni junaško, če vas je toliko na jednega.

Ivan Žar (jo ugleda): Mina! Zdaj imam še jedenkrat toliko močí. Le sem, kar vas je!

Mina: Saj ti ničesa ne storé; le prosi jih, pa te pusté.

Ivan Žar: Jaz — da bi jih prosil? In to še vpričo tebe? Nikdar — ne, ko bi ležal na tleh! Zdaj pa sem močan in prost. Ne prosim, ali zahtevam — ukazujem vam: pustite me svojim potem, in vi pojedite svojo pot!

Veper: Nánj, žugal mi je.

Ivan Žar: Stojte malo! Čujte hlapci! Glejte semkaj! Zdaj mi ne morete ničesa. Nič se vas ne bojim — pa nekaj vam hočem povedati. Če vam ne bo všeč, lahko me potlej še lovite — vsak ostani na svojem mestu.

Prvi hlapec: No, torej čujmo!

Ivan Žar: Če imate kaj čestí v sebi, mora vas biti sram, da ste takóvi, kakor psi. Če vas kdo naščuje, kakor grajskega sultana na človeka, ubogate, kakor grajski sultan. Hlapčevi hlapci ste! Tega pisárja ubogate, ki je za babo zatájil véro, in ni vreden, da se plazi po zemlji. Jutri pa dá vas katerega pretepsti, če se mu zljubi. Ako pobijete take svoje gospodarje, samí ste lahko gospodarji! Rajši po njem udarimo in potlej po graščáku. Veliko nas je!

Veper: In to poslušate? Nánj, pravim, sicer bo vaša smrt. V temno ječo vas dá prikleniti gospod, da boste od lakote umirali, kajti moč njegova je silna. Z vseh gradóv pridejo na vas, ako bi kovača

ubogali in se mene doteknili. Naprej, pravim, ujemite živega, da se mu naloži kazen, kakor jo je zaslužil.

Prvi hlapec (vsi hlapci proti Ivanu): Udaj se, kovač, ne moreš nam uiti.

Ivan Žar: Psi ste, psi ostanete, družega niste vredni! (Mahne z železom po hlapcih, da odskočijo): V pekel z vami! (Pobivši jednega na tla, uide.)

Jednajsti prizor.

Prejšnji brez Ivana.

Veper: Za njim! Če ga ne ujamete, izgubite glavo.

Hlapci: Za njim, za njim! (Odidejo, razven jednega, ki leži na tleh.)

Veper: Ha! Take preklete nauke kriči po svetu ta kovač! Nevaren človek je, izginiti mora. Da se naleze ljudstvo takih mislij, po nas bi bilo. Gospodu zatožim, da ga sodi; obešen mora biti. (Odide.)

Tretji hlapec (na tleh ležeč): Prav že pravi kovač — pa si pomagaj, ker se ga vsi boje. (Splazi se stráni.)

Dvanajsti prizor.

Mina, potlej Podsteneec.

Mina: O groza, ta pisár je hujši nego sam „Bog nas váruj“.

Podsteneec (pride od druge strani): Iskal sem te po semnji, pa si tukaj, kjer se ljudje pobijajo.

Mina: Pojdiva, oče, to so strašni ljudje. Ubogi kovač — in je hotel, da bi bila jaz njegova. Sedaj mu pa še prstana ne morem dati nazaj.

Podsteneec: Kovač je preočiten. Hudo je sedaj na svetu živeti. Ali tudi tem zverém pravični Bog ustavi grozno početje, kadar se bode zdelo milosti njegovi. Pojdiva, Mina! (Odideta.)

Trinajsti prizor.

Luka (gre čez oder mimo kovačnice): Hó, haló, kovač je sojen, ubežen! Zdaj bom pa tukaj kovač jaz, na mojo véro, da bom. Pomagam ga iskati in vrag ni, da bi ga ne izvolal, ker meni bode zaupal, saj sem mu bil pomočnik. Kazal se mu bodem prijatelja. Holá, mojster, odslej bodem mojster jaz! (Odide.)

(Dalje prihodnjič.)

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal Ivan Trdina.

29. Zakleti oreh.

Priroda je podarila gospodu Kotlinu prelepe sposobnosti. V šolah se je učil prav lahko in si pridobil razne in obširne znanosti. Ali ta učenost mu je ostala jalova, koristil ni ž njo ni sebi ni bližnjemu svojemu, ker se je védel takó, kakor ne bi bilo nobe-nega Bogá, nobene večnosti. Brígal se je samó za to, kako bi se veselil in užival dobrote in naslade tega svetá. Iz kréme mu se ni mudilo nikoli domóv, pijančeval in igral je dostikrat do belega dné. Njega trdemu srcu se niso smilili ni jokajoča žena, ni stradajoči otroci. Boljši znanci so se bali in ogibali družbe njegove, kajti Kotlin ni bil le brez-dušen razuzdanec, ampak tudi zadirčen, hudoben jezičnik. Žalil in obre-koval je po gadje vsakega poštenjaka in tudi največje svoje dobrot-nike. Kakor je bil sam ves blaten, poganil je neprenehoma druge ljudi z najgršimi pridevki in lažmi. Dohodki so mu tekli dovolj obilni, da bi bil zdeloval brez težave, ko bi se bil držal količkaj kakega pamet-nega reda. Ker pa ni nikdar premislil in preračunal, koliko sme trošiti na svoje zabave, zabredel je kmalu v silne in gnusne dolgove. Jemal je na pósodo od vsakega, kdor mu je hotel upati, naj bo graščák ali sebénjak, bogatin ali berač. Kadar je kaj kupil, ni plačal nikoli zlepo, tre-balo ga je tožiti cesarskemu sodišču. Sploh mu ni prišlo nikoli na misel, kdaj in kako bo poravnal velike svoje dolgove. Imel je prijatelja, ki se je zval Podobnik. Ta mož je bil jako spreten in prekanjen obrtnik. Pri-slúžil in prislepáril si je toliko imetka, da je živel in se opravljal prav po gosposko kakor kak uradnik. Ljudje so mu dejali zaradi tega sploh „gospod“, dasi pravo za pravo ni bil dosti več nego kak preoblečen konjski hlapec, kajti so ga šole le borno malo omikale in olikale. To pa se Podobniku nikakor ni moglo očitati, da bi bil zaprav-ljivec: pogledal in obrnil je vsak krajcar trikrat, predno ga je dal iz rok. Če ga je prišel Kotlin nadlegovat za denar, ošteval ga je vselej pol ure, da trati tako neumno dohodke svoje, potem je začel z milim glasom tožariti in javkati, kako težko si dandanes pripridi in prižulji ubogi rokodelc malo svojo dnino, napósled pa je itak izvlekel listnico in dejal: „No, ker sva si prijatelja, naj bo! Pomogel ti bom še jedenkrat. Tù imaš goldinar ali ob meseci mi ga boš moral vsekako vrniti, kajti me véde zdaj baš trdo za novce, da nikoli takega.“ Précej tisti dan,

ko je pretekel mesec, šel je k dolžniku in ga pritiskal, dokler je iztlačil iz njega nazaj svoj goldinarček. Na tak način ni izgubil pri njem nič solda, za skopo svojo dobrotljivost pa si je dobil dragoceno pravico, da ga je smel grajati in zmerjati, kolikor je hotel. Podobnik je spadal med tiste ljudi, ki radi modrujejo in pridigajo. Poučeval je domá ženo in pomočnike, v krčmi kuharico, natakario in vsakega pivca, ki je bil toliko potrpežljiv, da mu ni pobegnil. Kotlina je v srci svojem zaničeval, brez njega pa vendar ni mogel prebiti, ker je poslušal brez zamere najostrejšje njegove pridige in psovke. Neko nedeljo popoldne sta se sprehajala prijatelja po zelenem Podgorji. Kotlin veli Podobniku, da potrebuje nujno petdeset goldinarjev in ga prosi sveta, kamo bi si jih šel iskat. Obrtnik odgovori zabavljivo: „Takemu malo-pridnežu, kakor si ti, ni móči svetovati, ker si sam svoj sovražnik, ker pljuješ v skledo, iz katere zajemlješ. Gospod Hrastnik ti je dajal, dokler se je nabralo tristo goldinarjev dolga. Mož je jako dobrega srca, in te ni prijel nikoli za plačilo. V zahvalo si mu razvpil čestito gospó za prešestnico, najmlajšega sina za pankrta, njega pa za bedaka vseh bedakov, ki si je moral poslanstvo svoje kupiti, kajti bi mu brez denarja ne bil dal noben razumen volilec glasú svojega. Kadar zvé ostudno tvoje blekánje, izročil te bo brez milosti doktorju. Pri trgovci Taboretu si vzel blagá za sto goldinarjev. Čakal te je brez godrnjanja poldrugo leto. Ko pa je čul od vseh strani, da svariš krémarje, naj ne kupujejo od njega vina, ker jim ga zaliva z vodó in zavrélíco, minila ga je potrpežljivost in šel te je tožit Uradnik Vidmar te je otel iz jako nevarne stiske, plačal je zate meníco. Čez pol leta te je prosil, da bi mu denar vrnil, ti pa si ga ovadil vladi, da odira brezdušno uboge svoje dolžnike ne oziraje se na cesarske zakone. Za Bóga svetega, ali nič ne misliš, kamo te bo privedla ta neskončna lehkoumnost in peklenska hudoba tvoja? Ob svojih prihodkih veš, da ne moreš živeti, drugi ljudje pa bi morali biti slepi in bébasti, ko bi hoteli še podpirati s posojili takovega negódnika, ki jih slepári ne le za denar, ampak jim krade za nameček in nagrado tudi najboljši človeški zaklad — čast in poštenje.“ O teh besedah Podobnikovih jel se je Kotlin na ves glas grohotati in je dejal: „Na svetu je taka šega, da skrbi vsak záse. Ti šegi se uklanjam tudi jaz. Ali ni pametneje, da varam jaz druge, nego da bi varali druge mene? Da opravjam upnike svoje, ne tajim, ali krivica ni tolika, kakor misliš ti. Sâj opravljajo upniki tudi mene. Uverjen sem, da ne izustijo nikoli mojega imena brez pikanja in kletve. Če se zgodi to, kar mi prerokuješ, da mi ne bo hotel nihče več posoditi, zdela se mi bo ta trimoglavost jako sitna in neprílična, ali samó

za jeden trenutek. Kdor nima vére, ne bojí se ničesa, pomaga si lahko, hitro in za vselej. Zapomni si dobro, kar ti bom rekel; zaklinjam ti se, da mi dohaja iz srca in duše moje. Tisti dan, ko bom uvidel, da ne morem živeti več po svoji volji, želji in navadi, prišel bom simo z vso svojo rodovino in bom obesil na tó-le čvrsto oréhovo vejo najprej ženo in otroke svoje, potem pa samega sebe. O ti strašni zakletvi brezbožnega Kotlina zaječal in zatrepetal je oreh, pod katerim sta stala prijatelja, kakor bi ga bila potresla nadzemeljska sila in zdajci zarumenelo mu je perje kakor topolki ob jesenskem času. Zaklet je izgubil blagoslov božji, da ni mogel niti rasti, niti cveteti in roditi sadja. In to prekletstvo mu bo ostalo, dokler ne bo usehnil od starosti. Stal bo še veliko, veliko let na škodo in pogubo ljudem in vsaki živi stvári, ki pride pódenj. Spomladi pokrije tudi njega gosto perje, ki pa nima nì duha nì soka in žive zelenjave nego se rumení čudno neznano, da se loči že od daleč od vseh drugih orehov. Nobena ptica si ne vije na njem gnezda svojega in mu ne séda na otrple in ostrupljene veje. Poginiti mora mravlja in vsa biba in golázen, ki pride v senco tega nesrečnega drevesa. Ali gorjé tudi človeku, ki si išče pod njim hlada in počitka. Nekateri so na ta način oboleli in hiralí do smrti, noben zdravnik jim ni znal pogoditi in izléčiti skrivnostne bolezni. Druge pa je dohitela pod usodnim orehom še mnogo hujša neznoda, da sta se jim zmešala bistri razum in prava pamet. Posnemaje Kotlina so se pogreznili v grehe, zapravili časno srečo in si nakopali morda tudi večno pogubljenje. Povedala vam bom nekoliko vzgledov, ki pojasnjujejo in potrjujejo resnico besed mojih.

V mestu sta živela dva prijatelja, ki sta se ljubila tako presrčno, da nista mogla prebiti jeden brez drugega. Obema je bilo ime Jože, za razloček zvali so ja Jožek in Pepe. Najlepše sta se dobrovóljila, če sta bila samá, zato nista iskala nikoli družčine. Boječ se zdrahe, ki jo delajo babji jeziki, zarekla sta se, da se ne bosta nikdar ženila. Nekoč sta se šla šetat proti Težki Vodi, v Gorjance. Nazaj gredé léžeta trudna na grivino pod zakleti oreh. Prej sta se menila prijazno o raznih rečeh, zdaj pa velí Jožek Pepetu: „Povej mi, bratec, ali si videl že kdaj tako krasen jésen, kakor je óni-le pod cesto?“ Pepe se zasmije: „Kaj pa brbljaš? Meni se zdi, da si danes brljav, kajti drevo, kateremu se čudiš ni jésen, ampak glog.“ Jožek zareži: „Moje oči so bistre, ali tebi se mora vsekako blesti, drugače res ne vem, kako bi mogel zmatrati lepi jésen za malopridni glog.“ Pepe ga zavrne še ostreje: „Vidim, da se s tabo ni móči razgovarjati, ker te trka luna že po belem dnevi. Tako se je vnel med prijateljema razpor, ki se je

razgôrel kmalu v živ plamen, da sta se jela zmerjati, preklinjati in natepati. Razbivši si palici sta se vrnila vsak po svojem potu domov. Od takrat sta se tako sovražila, da si nista izpregovorila nikoli več nî besede. Če sta se ugledala, pljunila sta in se ognila jeden drugemu. Niti na smrtni postelji si nista hotela oprostiti razžaljenja in se pomiriti. In vendar se dá težko misliti kaj bolj smešnega in neumnega nego je bil ta njijin prepir. Začela sta ga tako, kakor če bi videla midva kravô in bi dejala jaz: „Poglejte no jelena,“ vi pa bi rekli: „Ta žival ni jelen nego volk. Jožek in Pepe sta se porodila in vzgojila v mestu, nobeden njiju ni poznal hostnega rastlinstva. Drevó, za katero sta se pričkala, ni bilo nî jesen nî glog, nego maklên, čegar krlke mladice rabijo posušene mesárji in klavci, da zatikajo z njimi klobase.

Mlademu uradniku Gorenjcu se je ponudila dobra služba v Ljubljani in v Novem Mestu. Prijatelji so ga nagovarjali, naj ostane v Ljubljani, kjer je živel doslej tako prijetno in zadovoljno med slovenskimi svojimi tovariši. To je mislil tudi on sam, itak je prišel pogledat Novo Mesto, da bi videl na svoje oči, kako se živí na Dolenjskem. Ugajala mu ni nobena reč. Kraji so se mu zdeli pregoráti in pretesní, ljudje pa premalo zastavni in preveč jezični. Že se je zapisal na pošti, da bi se drugi dan vrnil v Ljubljano. Ker ni imel nikakega opravka, napotil se je proti Gorjancem, da bi pregledal okolico. Spotoma séde pod zakleti oreh. S te višave se je oziral proti Krki in Novo Mesto mu se je videlo zdaj tako neizrečeno prijazno, ljubko in veselo, da se je premislil in oglasil še tisti dan za službo v Rudolfovem. Pri nas so zapovedovali takrat najtrši nemškutarji. Slovenec, ki je prišel njim pod oblast, imel je že na tem svetu dobro polovico pekla in vse vice. Gorenjec je ljubil narod svoj že od otročjih let. Udeleževal se je v Ljubljani vseh domačih veselíc, prepeval oduševljeno prelepe naše pesmi, rad je igral v slovenskem gledališči in vnemal o vsaki priliki rojake svoje na večno zvestobo materi Sloveniji. V Novem Mestu pa so mu zabranili poglavarji ne le te zabave in navade, ampak so ga grdogledili že za to, da je govoril z gospodi po slovensko in se zapisal v čitalnico. O volitvi so ga prisilili z najstrašnejšimi grožnjami, da je moral dati glas svoj človeku, ki nam je bil najhujši sovražnik. Kmalu po dokončani volitvi ga sreča ljubljanski znanec in vpraša, kako mu je. Revež zaječí: „Tako po priliki kakor je bilo Judi Iskarijotu po storjenem hudodelstvu. Pred pol ure sem izdal domovino, za katero bi bil žrtvoval nekdanj življenje, vzveličanje in dušo svojo.“ To rekši se na ves glas zajoka in zgrudi prijatelju pred noge. Temna noč n.u je léгла takrat na srce, ki je ostalo zaprto vsaki radosti

in dobri nadi. Črtil in zaničeval je ves svet, najbolj pa samega sebe. V vinu in še v močnejših pijačah si je iskal ne tolažila nego smrti, ki se ga je skoraj tudi usmilila in mu zazdravila pekoče rane v hladnem grobu.

(Dalje prihodnjič)

Prvi sneg.

Povest.

Spisal Josip Staré.

(Konec.)

XI.

Po trdem spanji se je vzbudil Mirko nekega dne in se prvokrat zopet zavedel. Bil je še slab, ali glava mu je bila lahka in hladna, in bistro je gledal pred sé. Nič ni vedel, kaj se je z njim godilo, in vendar se mu je zdelo, da že dolgo leži. Ozrl se je po sobi in videl je svojo mater, ki je sedela pri mizi in v kozarec vode stiskavala limonov sok. Ni mogel verjeti, da je res ona, in mislil je, da se mu sanja. Kakor hitro pa je mati čula, da se je sin obrnil, stopi k postelji in srce ji zaigra od veselja, ko vidi, da je buden in da se zaveda. Smehlja se ga poljubi in reče:

„Nu, Mirko, danes si pa dobro spal.“

Še zmeraj je Mirko strmel, potem je milo vprašal:

„Mama, kako pa to, kako ste Vi prišli sem?“

„Kako neki? Prišla sem, da ti strežem; saj ga ni skrbnejšega strežnika od materinega srca.“

„Ali sem bil bolan?“

„Bolan, bolan!“ vzdihne mati, „prav nevarno si bil bolan. Pa, hvala Bogú, zdaj si že prebolel. Le miren bodi in potrpi; kmalu se pokrepčaš.“

Debele solze so se pokazale na Mirkovih očeh; očital si je, da je mrzlo pozdravil predobro mater svojo. Zdaj ji poljubi roko in jame na ves glas jokati; toda mati se pripogne in z neštetimi poljubi mu ustavi solze in ga potolaži. Ko je bil Mirko zopet miren, vprašal je:

„Kaj pa oče?“

„V skrbah so bili. Vsak dan sem jim morala poročati, kako ti je. A danes pa že tudi vedó, da nisi več v nevarnosti.“

„Ali so zdravi?“

„Zdravi so, zdravi,“ zavrne mu mati, „le opraviiti imajo preveč; saj veš, gospodarstvo ni malo, in v pisarni jim se tudi nikdar ne manjka dela. Le počakaj, brž ko boš za pot, popeljeva se domov. Do po veliki nōči si lahko domá in do dobrega boš okrevál.“

Zdaj sta se jela pomenkovati o tem in onem; Mirko je imel toliko povpraševati, da mu je mati komaj sproti odgovarjala in morala ga je opomniti, naj nikar preveč ne govori, kajti še je slab in moglo bi mu škodovati. Zdravnik je bil tudi popolnoma zadovoljen in rekel je, da bosta čez tri tedne smela odpotovati, če ničesar vmes ne pride in če se bo Mirko ravnal po njegovem naročilu. —

Hitro je potekel določeni čas in srečno sta se mati in sin pripekljala na domača tla. Na zadnji železniški postaji ja je čakal oče sam in vesel je bil, da so bili zopet vsi skupaj. Debel sneg je pokrival gore in doline, in pot je bila dobra za saní. Mirko je kar oživel, ko je zavít v gorak kožuh sedél na ličnih nizkih sanéh in so konji žvenkljaje s kraguljci kakor blisk leteli proti prijaznemu gradiču. Tù se je od dné do dné bolj popravljál in kmalu je bil na duhu in telesi zdrav in krepák, kakor nikdar poprej. Zima je tudi jela popuščati, na solnčni stráni je kopnel sneg in zrasli so beli zvončki, dišeče vijolice in rumene trobentice. V grádu so delali priprave za praznike, in imeli so veselo veliko noč, da je niti najstarejši posel ni pomnil lepše. Pa saj ni čuda; s krščanskimi spomini so praznovali tudi ozdravljenje domačega sinu, ki so ga srečno oteli smrti ter ga obudili k novemu življenju. —

Vrniški se na vseučilišče pripravljál se je Mirko za prvo državno preskušnjo, katero je dobro prebil. Na to je še dve leti ostal v P . . . u; ali bil je moder in resen, kakor malokdo v njegovih letih. Ni se ogibal ljudij in šel je tudi časih na kakšno veselico, pa ne da bi moralo biti Poznal je svet in nič ga ni več vznemirilo, niti mu razburilo mladega srca. V družčinah so ga radi imeli in tudi gospém in gospodičnam je bil po volji; pa dasi jo marsikatera bolj mislila nánj, nego na druge moške znanke, on se ni zagledal v nobeno več. Ženske so mnogo ugi bale, kaj je temu uzrok, a ko so zvedele, da je njegovo srce že ljubilo, zanimale so se še bolj zánj.

Vkljub temu bi krivo sodili, ko bi mislili, da Mirku za nikogar več ni bilo mnogo mari. Četudi ne pogostoma, rad je vendar zahajál v znano nam stanovanje pri tleh proti vrtu, kjer sta Elza in Ema udani v težko usodo še zmeraj bivali s staro svojo sorodnico. Tù je bilo vse, kakor nekda; vsaka stvarca je stala na istem mestu, le pod

veliko očetovo podobo je v zrezljanem okviru visela fotografija rajnce matere. Toda gostje, ki so redno dohajali v ta mirni dom, bili so pač drugi. Ema je postala učiteljica v mestni dekliški šoli, pa je po dovršenem javnem pouku nekatere deklice tudi domá urila v raznih ženskih delih, za katere v šoli ni bilo prilike. Elza je tedaj svoji sestrični pomagala, in z blagim in ljubeznivim postopanjem se je otrokom še bolj prikupila, nego resna in ostra Ema. Če so pa otroci odšli, ni bilo več nikogar, ki bi posetil zapuščeni siroti.

Tem večje veselje je bilo torej, če je v nedeljo popoldne zapel nežni zvonček in je Mirko stopil čez prag. Kakor takrat, ko ga je Ilovski vpeljal v hišo, sedel je na rudečem divanu in prav živo se je zamislil v tisti čas ter se spominjal, s kakimi nadami in željami je takrat stopal v svet. Pa tudi z gospodičnima se je menil rad o preteklosti, o dobri materi, o čudnem in tožnem Čermaku in o veselem Ilovskem, ki je tudi že počival v hladnem grobu. Umrl je še tisto zimo potem, ko ga je Mirko videl nezavednega v snegu ležati. V takšnih pogovorih jim je prijetno minévala ura za uro, in večkrat, zlasti po zimi, prehitela jih je noč, in še pri luči so kramoljali, da ne bi ničesar pozabili, kar so si že tolikokrat z drugimi besedami povedali in kar je vsak itak dobro vedel. Tudi Almo so imeli v mislih ter se tako drug drugemu tolažili. Pa saj je stara resnica, da le kdor je sam kaj izkusil, razumeva nesrečo svojega bližnjega. To je bilo, kar je Mirka tolikanj vleklo tja, kajti nikomur drugemu ni mogel srčne svoje boli tako popotožiti, kakor Ema in Elzi, ki sta sami čutili isto potrebo. Težko sta ga pogrešali, če se jima je kako nedeljo izneveril, in celó stara njijina čuvarica je tožila na dolg čas in ugibala, zakaj ga ni.

Po četrtem vsučiliškem letu je ostal Mirko domá pri roditeljih ter se pripravljajl za ostre doktorske preskušnje. Prihajal je torej le časih na kak teden v P . . . , in to so bili za Elzo in Emo najlepši dnevi. Kar nista se upali misliti, da bode tudi to minulo, kadar Mirko zdela in ne bosta nikogar več imeli, ki bi ju hotel poslušati o lepih preteklih časih.

Nekega dné, ko se ga nista kar nič nadejali, pride Mirko praznično oblečen in veselega obraza stopi v sobo. Bilo je predpoldne, solnce je prijazno sijalo skozi okno, a kanarček je vriskal, da nisi razumel svoje besede. Mirko ni mogel čakati, da bi sédel, ampak kar na vratih razodene dobrim znankam, da so ga ravnokar povzdignili na doktorja. Gospodični sta mu čestitali, in Ema je bila nenavadno zgovorna, v tem ko je Elza umolknila in bila vedno v zadregi, kadar jo je Mirko kaj vprašal, dasi pravo za pravo niti sama ni vedela zakaj.

Toda Mirko je bil danes tako nemiren, da tega niti zapazil ni, in videlo se mu je, da ima še nekaj na srci. Oziral se je okoli, kakor da nekoga išče, a ko je stara sorodnica prišla v sobo, obrne se proti nji in jo pozdravi:

„Klanjam se, milostiva; danes mi ne smete odreči, česar Vas bom prosil.“

„Mene?“ vpraša gospá malo osupla.

„Prav Vas,“ potrdi Mirko in nadaljuje: „Bilo je ravno ob tem času, ko smo bili pred leti z rajnko gospó Kolarjevo v „Zlatem dolu“. Nikdar ne bom pozabil lepega dneva in rad bi še jedenkrat šel tja, predno se za zmeraj ločim od Vaših krajev. Danes je za mene praznik, in ker je četrtek, utegnila bo tudi gospodična Ema. Vabim Vas torej, bodite danes popólnodne moji gostje v „Zlatem dolu“. Zdaj pa mi oprostite, da grem, kajti imam še nekaj potov. Takoj po obedu pridem po Vas.“

Elzi se je zasvetil obraz, Ema se je zamislila, stara gospá pa ni vedela, ali bi ugovarjala, ali se zahvalila, in jecljala je nekoliko besed, katerih pa Mirko ni razumel, kajti že je vstal, vzel klobuk in se hitro poslovil, da je bilo videti, kako se mu mudí.

Večjega veselja Mirko svojim gostom ne bi mogel napraviti, nego da jih je povabil v „Zlati dol“. Elza kar ni vedela, kaj bi počela od radosti in priganjala je sestrično in sorodnico, naj se podvizata, da Mirko ne bo čakal.

Res so vse tri bile čisto opravljene in ravno so si natikale ro-kavice, ko se je Mirko v dvoprežni kočiji pripeljal čez dvorišče prav pred njihov stan ter skočil iz voza. V tem pa so bile gospá in gospodični že na vratih in le toliko so se zamudili, da je kočijaž obrnil. Hitro so drdrali iz mesta ter se po bližnji cesti čez breg peljali proti „Zlatemu dolu“. Zadaž na častnem mestu sta sedeli gospá in Ema, spredaj pa Elza in Mirko. Praznično zadovoljnost si vsem videl v očeh in tudi pogovori so bili živahni in veseli. Prej, nego so mislili, bili so vrhu klanca in ves „Zlati dol“ se jim je pokazal v najlepšem solnčnem svitu. Kakor srebrn pas se je med zelenimi tratami vil šumljajoči potok ter gonil kolesa prijaznega mlina, ki si ga komaj spoznal od gostega sadnega drevja. Razni občutki so obhajali prijatelje v kočiji, toda čas je izlečil hude rane, in spomin na drage ranjke srca ni več paral, ampak prijetno povzdigoval.

Mlinarica je radovedno hitela na prag, ko je čula, da je pred hišo obstala kočija, kajti od te strani se ni nadejala gostov, in v delavnik celó ne. Bila je nekoliko v zadregi, ali bistro njeno okó je pri

kočijaži takoj zapazilo s prtom zagrnjen košek, iz katerega sta moleli dve zeleni steklenici, in minula jo je vsa skrb. Blíže je stopila in pomagala gospódi z voza, v tem ko je Mirko na drugi stráni skočil na cesto, vzel košek, postavil ga na tisto mizo, pri kateri so pred leti sedeli z rajnko Kolarjevo ter prosil Emo, naj bi jim bila danes gospodinja.

Elza je osupnila, skoraj da je bila užaljena, ker ni tudi nji poveril nekoliko gospodinjske skrbi; ali kmalu se je potolažila in čudno prijetno ji je bilo pri srci, ko ji Mirko ponudi roko, da bi se malo sprehodila. Šla sta samá, kajti stari gospé se ni ljubilo hoditi in ostala je pri Emi. Po tisti poti ob potoku, kakor nekđaj z Ilovskim, stopala je Elza z Mirkom in prišla sta tudi na usodni most. Tù sta nehoté obstala, gledala v potok in se molčé zamislila. Čez nekoliko časa vzame Mirko listnico iz žepa, odpre jo, pokaže Elzi in jo vpraša:

„Gospodična, ali poznate te-le potočnice?“

„Poznam jih,“ odgovori mu Elza v kratko in povesi oči, kakor da bi je bilo sram.

„Ali poznate tudi ta-le rumeni cvetek?“

„Dobro ga poznam,“ odgovori deklica in radovedno ga pogleda.

„Ali nimate nič zoper to, da sem ga zvezel skupaj z Vašimi potočnicami?“

„O, prav nič; saj mi niste mogli izkazati večje čestí, nego da ste ga dejali ravno v moj šopek,“ rekla je Elza nekako ponosno; ali že ji je bilo žal, da je toliko povedala, in zopet se je nagnila čez most in gledala v vódo. Oba sta umolknila, kmalu pa se Mirko zopet ohrabril in jo prav ljubeznivo pozove:

„Elza!“

„Kaj?“ vpraša ga ona in se obrne.

„Ali bi hoteli iti z menoj?“

„Kam?“ čudi se Elza.

„Na Kranjsko!“

„Na Kranjsko?“ ponavlja Elza neverjetno in še bolj obstrmi.

„Na Kranjsko — ženka moja!“ potrdi Mirko jasno in glasno, prime jo strastno za roko in z uprtimi očmi zre v njo, da bi videl in slišal, kaj mu bo odgovorila. Elza je bila rudeča do ušes in tresla se je po vsem telesu. Dolgo je stala in gledala v tla; potem vzame robec iz žepa, otare si solze in tiho izpregovori:

„Šla bi!“

Mirko ji je hotel poljubiti roko, ali ona zgane ž njo z vso silo in odločno pritisne svoje ustnice na njegove. Ni mogla govoriti, na-

smehnila pa se je tako presrčno, da ni trebal družega pojasnila, in dobro je vedel, kako in kaj ona čuti za njega. Molčé jo prime izpod roke in jo pelje dalje v bližnji gozdič, kamor se je Elza nekdaj branila z Ilovskim. Tù v hladni senci sta zdaj sedela na klopici in poslušala žvrgoljenje drobnega ptiča, ki je visoko nad njima sedel na tanki vejici ter vabil ženko svojo. Držala sta se za roki in si šepetala o novi sreči, dokler ju ne pride klicat mali mlinarjev deček, da je kava skuhana.

Zdaj sta urno korakala nazaj proti mlinu, in čimbolj sta se mu bližala, tembolj je Elzi utripalo srce. Ema ju je že od daleč vprašala, kje sta se tako dolgo zamudila, pa ni dobila odgovora. Šele ko sta bila pred hišo, obrnil se je Mirko proti svoji nevesti in ji rekel:

„Elza! Ti povej, kaj se je nama pripetilo.“

Pa predno je Ema mogla uganiti, zakaj Mirko njeno sestrično tika, objela in poljubila jo je Elza iz vse duše in ko si je zopet obrišala nekoliko radostnih solz, rekla ji je:

„Ema, kako sem srečna!“

Stara gospá je kar strmela pred sé in nikakor se ni mogla domisliti, kaj to pomenja. V tem prime Mirko Elzo za roko, stopi pred gospó in pravi:

„Milostiva! Od denašnjega dné je Elza moja nevesta. Upam, da mi je ne boste branili, če Vam jo na jesen odvédem čez hribe in doline v kranjsko deželo.“

„Kaj bi Vam jo branila,“ rekla je stara vsa ginena. „Zakaj ni Bog dal, da bi bila mati čakala tega dneva!“

Elza ji hvaležno poljubi roko, gospá pa njo v čelo; na to pa so vsi štirje posedli za mizo in bili so čim dalje bolj veseli in dobre volje, a ne da bi zapazili, kdaj je solnce šlo za goro. Jasno nebo je bilo že zdavnaj posuto z migljajočimi zvezdami, in tudi mesec se je pokazal izza gore in čarobno razsvetil „Zlati dol“, ko so se Mirko in njegovi gostje vzdignili ter peljali nazaj proti mestu.

XII.

Bila je zopet jesen. Listje je odpadalo, vreme pa se je izpreminjalo; zdaj so južni vetrovi pripodili deževnih oblakov, zdaj je zopet sever pihal in opominjal ljudi, da se treba pripraviti za zimo. Reveže je skrbela, bogatini pa so se je veselili, ker jim je obetala novih slastij in radostij. Malokdo pa se je zime tako veselil, kakor Elza; in zakaj bi se je ne veselila, saj ji bo prinesla, kar večkrat niti bogate deklice ne morejo doseči, ob jednom pa bo zapuščeno siroto rešila negotove

prihodnosti. Dobila bo možá, dobrega in poštenega, ki jo bo zvesto ljubil ter skrbel zánjo, da niti oče in mati ne bi mogli bolje. Pridno sta po leti z Emo delali in se sukali, zdaj pa je bilo vse pripravljeno in že je bila škrinja zložena, ko je Mirko pisal, da pride. —

Male Emine učenke so se težko ločile od dobre gospodične Elze, in še jedenkrat so prišle in ji za slovó prinesle lep spomin. Elza je bila globoko ginena in vzela je nedolžne púnčike vsako posebe ter jih presrčno poljubila. V tem se vrata odpró in Mirko stopi v sobo. Otroci ga debelo pogledajo, potem pa se poslové in gredó.

„Kdo pa so ti otročiči?“ vprašal je Mirko, ki je ves domač odložil klobuk in gorenjo suknjo ter hodil po sobi semtertja.

„Emine učenke so, moje prijateljice. Večkrat so mi v naši samoti bile jedino veselje, zdaj pa sem se poslovila od njih.“

„Ali imaš še kaj potov?“

„Nimam jih več. Samó nekam bi še rada šla danes popóldne, ali želega bi, da bi šel ti z menoj.“

„Prav rad. Kam pa pojdeva?“

„K materi na grob, da bi se tudi od njih poslovila in jih prosila blagoslova z ónega svetá.“

„Tako je prav, Elzica draga moja!“ rekel je Mirko in jo poljubil.

Zdaj je stara gospá prišla v sobo in Mirko je je vprašal, če ne bi hotela ž njima iti na grob. Obljubila je, da pojde, in obžalovala, da ne more tudi Ema iti ž njimi.

Popóldne se je pripeljal Mirko z dvoprežno kočijo, a imel je s seboj lep velik venec, da ga položi na grob gospé Kolarjeve. Elzi je to posebno dobro délo in prav lepo se je Mirku zahvalila za toliko sočutje. Prišedši na grob pokleknila je Elza in dolgo, dolgo je molila ter s hvaležnimi solzami rosila zemljo, ki je pokrivala ljubljeno mater njeno. Poleg nje je klečal Mirko in ni je motil v sveti pobožnosti. Šele, ko ju je stara gospá opomnila, da je mrz, vstala je Elza, poljubila svojega ženina in se poslovila od máterinega groba.

Drugo jutro je bila Elza na vse zgodaj na nogah. Dasi je bilo že vse pripravljeno za pot, bila je vendar nemirna, in zdelo se ji je, da ima še to in ono poskrbeti. Ko se je bližala napovedana ura, oblekla se je v lepo popotno obleko od temno-modrega sukna, ki je bila obšita s črno kozuhovino; na glavo si je dejala siv okrogel klobuček z dolgo tančico iste barve, a na roke si je nateknila temno-sive rokavice. Bila je ravno gotova, ko se pripelje Mirko, a za njim v drugem vozu za priče dva znanca ranjke Elzine matere. Mirko je dal Elzi prelep šopek od samih redkih cvetlic, potem pa jo peljal v prvo kočijo, ka-

mor je sedla tudi Ema, ki je obema bila za družico. V tem sta pričeli po staro gospo, vzeli jo k sebi v vóz, in odpeljali so se v cerkev.

Ko so po dovršenem svetem opravilu prišli iz cerkve, jel je ravno naletavati prvi sneg. Elza je nehoté zinila: „Sneg!“ Ema pa je to besedo ujela ter popravila:

„Prvi sneg!“ Na to prime nevesto za roko in ji jasno in glasno reče: „Predraga moja Elza! Prvi sneg je bil začetek tvojih nadlog; Bog daj, da bi bil prvi sneg tudi začetek prave in trajne sreče tvoje!“

„Bog daj!“ pritrdili so ji ostali svatje ter so nevesto in ženina na poti v srečnejšo prihodnost spremili na kolodvor.

Slovenski svetec in učitelj.

Zgodovinski roman.

Spisal Josip Jurčič.

VIII.

Mrkún in Onobol.

Na moravski zemlji, ne daleč od Rastislavljeva slavnega gradišča Velegrada, čepela sta tik broda, ki je držal čez plitev potočič, tekoč v reko Moravo, dva slovenska vojnika za grmom. Jeden, mlajši, bil je čepé pri umirajočem ognji zadremal in široka lasáta glava mu je težko kincala med kolena. Drugi, starejši pak je sedél na kamenu, z obema rokama objemal svoje kopje in pazno zrl po stezi prédse, da si so bile tudi njegove oči trudne.

Zdajci naglo na noge skoči in oči uprè proti mali gošči, ki je onkraj potoka rasla in iz katere je držala steza navzdol do potoka in potem preko plitvega potoka gori do njega. Ravno se je bil naredil dan, še se ni dobro videlo, vendar risje oči našega možá morale so nekaj zapaziti, kajti lehko stopi nazaj za grm in sune spečega tovariša z zategovano sapo kličoč:

„Onobol, Onobol! Vzbúdi se, vstani!“

Zaspan, a vendar prestrašen Onobol vstane in vpraša: „Kaj ti je?“

„Nekdo prihaja.“

Mladi Onobol hlastno pobere na grm oslonjeno svoje kopje in je oprime, kakor je treba, za redno metanje, z drugo rokó pa si popravi široki jermen od bobrove kože, ob katerem je bil pripet kratek meč.

„Kje? Kdo?“ vpraša.

Po stezi navzdol iz gošče je prihajal previdno in oprezno kakor lisica mal človek in šel naravnost proti kamenju, ki je bilo v vodo nametano, da se je moglo po njem prestopiti čez plitvo vodo.

„Môlči, da na to stran pride, sam je in nima orožja razven frankovskega meča,“ prišepne starejši stražar Onobolu.

„Majhen je, take tri jaz sam náse jemljem,“ odgovori ta zaničljivo. „Meč je skoraj daljši nego mož, ne li, Mrkún?“

„Môlči!“ reče Mrkún pak stopi z visoko zavzdignenim kopjem izza grma in tujcu, ki je bil baš z zadnjega kamena skočil na suho tega kraja, zakliče gospodovalno in osorno:

„Stoj! Reci, kdo si in čegav si? Kaj hodiš po naših stezah, komu si pokoren?“

Prišlec obstane na bregu potoka ter roko, ki je bila nehoté posegla po dolgem meči, dene na hrbet in reče:

„Povesi kopje, brate, ne meri náme, Sloven sem in ne sovražnik tvoj.“

Mrkún sicer kopje povesi, ali reče:

„Brat tvoj nisem, dokler ne poveš, kako te ljudje kličejo in v katero zadrugo in rodovino te štejejo. Čujem te, da govoriš slovenski, ali slišal sem, da znajo slovenski govoriti že tudi nemški kupci, ki lépe in neumne stvari k nam prinašajo od solnčnega zapada sem, da našo deželo ogledajo in domá svojim vojnikom pot do naših gradišč preiščejo. Kaži, kdo si in nisi li prelagaťaj, ki prelazuje v naš tabor na ogled. Kakovo ti je ime?“

„Imena mojega nisi morda še čul, ni zadruga ne znaš, ki me je rodila, ker daleč od tû je tekla zibel moja, v Nitranskem oblastji v Svetopolčji vlasti. A ti če si stražar Mojmirove vojske, vèdi me do njega, ali pokaži mi stezó do Velegrada, važno novost nosim in Slovenom koristno.“

Zdajci skoči mladi Onobol izza grma in vpije prišlecu na breg: „Besedo sem čul iz tvojih ust, da si iz Nitranskega okraja in Svetopolčje vlasti. Jaz znam tam zadruga, kliči mi svojo; ako ne znaš, stopi sam, de te poveževa, ker legál si in v prelazovanji ogleduješ za vrage našo zemljo. Reci, si li iz zadruga Objezdíčov, Malonjičev, Beloslavcev, Kavojinov, Vitanjcev, ali iz katere druge. To te vpraša Onobol Objezdíč, in ako si res Nitranec, odgovarjaj!“

„Blagor ti bodi, Onobol Objezdíč, si li ti brat Jarožirov z Rudečega Brda?“

„To je naš človek!“ vsklikne Onobol oveseljen čuvši ime svojega brata. Oba stražarja korakata proti tujcu, ki jima tudi stopa nasproti.

A jedva so storili toliko korakov, da jutranja megla ni več kalila jasnega vida, ko Onobol veselo prestrašen obstane in vsklikne:

„Zemižizen!“

„Sam Zemižizen, nihče drugi,“ odgovori mali mož z veliko glavo, a videč, da sta stražarja s spoštovanjem oči povsila pred njim, Svetopolkovim pobratimom, hitro pristavi:

„Veseli sem, da sem dobil zemljaka na prvi straži. Brzo mi jeden vaju pokaži pot v tabor k Slavomiru. Koliko hodá je do tja?“

„Precèj hodá bi bilo; ali takoj tù gori na vrhu pri drugi straži imamo konje, brzonoge živali in jéz prideš v Velegrad, predno bode stalo solnce za pol možá visoko,“ odgovori Onobol, a mnogo pohlevneje nego je prej vpil.

„Tedad jeden vaju pojdi z menoj“, ukaže Zemižizen, „dokler zamera ne pride, dovolj je tù jeden, ker opasnosti ni nobene.“

„A sovražniki ležé blizu,“ приметne Mrkún.

„Kateri pojde?“ vpraša Zemižizen veliteljno.

„Pojdi ti do vrha, tam vprašaj,“ reče Mrkún, in Onobol se obrne ter s pogledom naznani Zemižiznu, da je pripravljen provesti ga.

Oba odideta po malorazhojeni stezi med nizko goščavo proti vrhu, Onobol naprej, Zemižizen za njim. Da-si je bil prvi dolg in je imel vspesjen korak, priganjal ga je vendar drugi vedno na bržo hojo.

Onobol pa bi bil rad kàj zvedel, zato izpregovori:

„Ko bi jaz smel, povedal bi ti, da so ljudjé govorili, da si s Svetopolkom pri Nemcih; a glej, zdaj sva te tukaj zagledala, jaz in Mrkún. Ti ne veš, gospod, kako se bodo še drugi našinci začudili, ko te vidijo v taborišče došlega, ker lépo število nas je prišlo z Nitranskega okraja na Moravo pomagat proti Nemcu.“

„In kaj so ljudje še govorili?“ vpraša Zemižizen, ki je sam rad slišal narodov javni glas.

Onobol se zarudi, da se mu je od strani videlo barvano lice, da-si zagorelo, in reče:

„E, ti veš sam bolje od mene, da ljud mnogokaj govori, kar ni, da bi mož na jezik jemal.“

„A povedi mi, ne boj se, rad bi čul.“

„Nu, rekli so, da Svetopolk, pobratim tvoj, hoče med Nemci ostati in nas prodati jim, toda jaz ti povem, da tega nisem nikdar verjel.“

„In o meni so isto govorili?“

„Dà! ne, ne morem reči . . .“ popravlja si Onobol. „Jaz ne pazim babjim besedam. Veseli me pa, da si tukaj, zdaj ko gre nemška vojska na nas, treba tacih móž kakeršen si ti, Perún ti pomôži! Oni teden je bil

trikrat krváv Svarog na nebu, to kaže boj in poboj, govoré starci, kateri se drzé stare vére slovenske, a Slavomir kliče svoje kristjane, naj molijo k svojemu Bogu za pobebo nad Nemci, ki so baje že tako blizu, da se utegne kmalu strelomèt začeti iz našega tula in nemškega. Zato je bašte škoda, da ni Svetopolka pri nas, ker naj govoré, kar hoté — jaz ne vem ali lažejo, ali ne — to pa vem, da je junak in vojsko voditi zná. Z molitvami ne znam, če se kaj opravi proti Nemcu, ali ne, a nama z Mrkúnom se že zdi, da bi bil meč boljši nego vsi tajni zagóvori z Moráno ali po novi šegi kristijanski, kakor hočejo Slavomir, Naum, Ozor in drugi taki, ki so kristjanskemu bogovi posvečeni. Dà, to pač govoré, da, ko bi tisti véliki svetec tukaj bil, ki ga zovejo Metod, znal bi morda pravi čarobni zagovor proti sraki Nemcu najti, ker on baje zna posebne umnosti. Ali Nemci so ga zvalili v svoje dvore in tam ga imajo zaprtega, čuli smo. Tako govoré ljudjé, zlasti novoverci, ki svojega Krista kličejo, ali rekajo, da Perúna ni, niti Svaroga, nì Vil, nì Moráne. Mi pak, ki se starega zakona držimo, mi hvalimo debel mlat v roci, meč ob boku, poln tul strél in dobrega vojvoda pred seboj, kakor bi bil silni Svetopolk, ko bi se mrcina ne bil izpidil, da zdaj z Nemci hodi in nas hoče prodáti.“

„Verjemi, da to ni res,“ odgovorí Zemížizen. „To li govori narod v obče o Svetopolku?“

„Ne vérujo še vsi, jaz tudi ne morem vérovati, ali óni, ki so okoli Slavomira, trdé takisto. Svečenik Naum pripoveda, da ga je pri Nemcih sam videl sedečega v sredi njih tako, kakor bi bil njih zadružnik in brat, ko so sodili naše ljudi, tistega Metoda in družino mu. A zdaj celó pripovedujejo, da Nemcem pot kaže sam Svetopolk v našo zemljo,“ reče Onobol ter nekaj plašné Zemížizna od strani pogleda, radoveden, kaj poreče ta.

Zemížizen poskoči ta hip čez krivo na pot prerasteno gabrovo korenino, pa ne odgovorí ničesa; a po nekoliko hipih vprašuje dalje:

„Kako je to, da je Slavomir vaš poveljnik, on ni vojník?“

„Ni vojník, svečenik je, kristan, zato se je branil vojvoditi nam. Ali prisilili so ga močje starejšine, da se je udal. Rekli so, da mora biti jeden iz tacega róda na glavi, drugim se ne bi htel ves slovenski narod pokorávati. Veš li sam, kako ljud rad vpraša: kdo in odkod, ali ne kakov. A mnogo jih je, ki rekajo, da je kvar velika in žalost, da Rastislava ni več. Mi pa Nitranci govorimo: Svetopolk bi bil tudi ves drugi, nego je ta njega starejši brat, Slavomir, ves mu nepodoben, mehak in nevoj. In ti pripoveduješ, da ni res, da bi nas bil izdal, Svetopolk, glej!“

„Predno solnce tretjič zaide, utegneš se uveriti, da sem istino govoril“, reče Zemžizen.

Prišla sta bila do vrha, kjer so bili štirje stražarji in so imeli konje.

„Vidiš, hrabri Onobol je jednega Franka ujel in ga nam podi za seboj, za hrbtom“, šali se jeden, tako da sta blizajoca se slišala, a drugi se zasmеjejo.

„Jezik za zobmi“, ukaže Onobol in dostavi: „Naš junak je to in važno vest nosi našim vojvodom. Dajte mojega in Mrkúnovega konja, mudí se nama, ne li?“

„Mudi“, potrdi Zemžizen in óni, ki je prej zabavljal, hití mu konja dovésti in občudujé gleda s srebrom okovani ročnik njegovega meča in zlate všive v pasu, ki mu je obsezel belo volneno zgorenjo obleko.

„Ta zna dobro v sêdlu sedeti, on je gotovo iz vojvodske družine,“ reče jeden stražnikov, ko sta bila Zemžizen in Onobol na brzih okroglo kovanih konjičih odjahala navzdol proti moravski poljani, kjer je ležalo slavno gradišče Velegrad.

(Dalje prihodnjič.)

V drevorédu.

V razkožji me zibal je sán,
Srcé mi veselo je bilo,
Ko zrl sem v obrazek cvetán
Tvoj prvíkrat, dèkle premilo.

Ko zrl sem na lici ti cvét
In tvojega jasnost očesa,
Odprt da mi drugi je svet —
Odprta sem menil nebesa.

Očáran sem tebe objél
In stisnil na srce goreče;
Poljub mi na ustnih zacvél
In tebe sem ljubljál ljubeče.

Kot angelj iz rajskih višáv
Pred máno, ti dèkle, si stalo,
Ko sklepal sem s tábo ljubáv,
Ko upanje mi zasíjalo.

Podobo le tvojo odslej
Tú v srca jaz nosim globini
In čuvam ga zvesto vselej,
Ta základ svoj dragi, jedini.

Še víje se tod drevoréd
In kôstanj širok se kôšati,
Še mrak me objema kot pred,
A sili me zdaj žalovati.

Oh, dolgo obrazek premíl
Čas krutí že dolgo mi skriva;
Kakó bom to bol jaz prebíl!
Kedáj te zazrém, ljubezniva?

Kedáj bom spet zrl, kedáj,
Tvoj cvet in jasnost očesa,
Ljubezni presvete raj
In njena precvetna nebesa?

J. K. Kalčič.

Kristáli.

Und wenn der Mensch in seiner Qual verstummt,
 Gab mir ein Gott, zu sagen wie ich leide.
 Goethe.

I.

Globôko v zémeljski narôčaj skriti
 Pogledu solnénemu ležé kristáli,
 Po trudu liki mavra zasijáli
 Očém so našim v nežnôbojnem sviti.

Iz pévčjega sreč se poroditi
 Ni dano pesmi, tajno spéti v káli,
 Doklér ga s silo niso pretresáli
 Vihárji čustev, ki jih ni krotiti.

Kristál bleští, umétalno se brušen,
 Pogledu slast, a treba dôkaj truda,
 Brej nego v žarkih milih zaleskáče.

In pesnik, v bôjih nótranjih izkušén,
 Nikdár se ne očitaj mu zamuda,
 Če pesmi niso lehke zánj igrače.

III.

Rad tebi sámemu, prijatelj zlati,
 Vse mene žgóče bi pokazal rane
 Novejših dnij in davno že ti znane,
 Dasi jim leka, vém, ne moreš dati.

Obránek mnogi mogel bi spoznati
 Jedino ti, s katerim pokopane
 Mladóste svoje nade združevane
 V grobéh prezgodnjih vidiva ležati.

Postávila sva tóge spomenike
 Na te mogile zaželéne sreče,
 Ki mogla nama ni vrhá dorasti.

Težkó po nji srce je koperneče
 Uklónilo se časovi oblásti,
 Katera sná celó že niči slike.

V.

Izginja lét mladéniških bliščôba,
 Obéma čas ne gleda skozi prste,
 A dôkler krôva ne povézne krste
 Nad nama smrt, ne vgasne ta svetlôba.

Pot kratko le imava še do grôba,
 Kjer stópiva iz bratov živih vrste;
 Mladóst, poganjajúča nádej brste,
 Kakó je kratka tvoja bila dôba!

Odbégne pómlad, cvet za brstom vidiš,
 Za cvetom sad se tisočer pokaže,
 Če mráz ne zamóri ga, ni vročina.

Ne jaz, in vém, takisto se ne stidiš
 Nekdanjih srénih ti željá spomína,
 Ko nisva znala še, da sreča láže.

II.

Objame naj, iskreno še pritísne
 Trpeči brat na prsi te v zvestósti,
 Družník preblagi mojih dnij mladósti
 In tihe njene sreče nepopisne!

Ko náte mislim, dúša mi zavrísne
 Vstrepetajúč od tajne veselósti,
 Pozabljam, ki uživam jih, bridkósti,
 V temné življenje luč svetlá mi blísne.

Kakó ljubila sva tedáj goreče,
 Kar je lepó in vzvišeno človeku,
 Kakó želela svet osrečevati!

Izginila mladóst je v brzém teku,
 Srce mirúje nama hrepeneče,
 A kaj dosegla sva? — Oj, sèn krilati!

IV.

Naj bi tajila, kakor svet zahtéva,
 Obá mladéniške nesmrtné vzore,
 Naj v nóve prestopila bi šatore:
 Sam jezik Galilejca razodéva.

Naj tudi se ponašati ne sméva,
 Da sád poplátil nama je napore,
 Naj vlada pôdlost kjer in kakor more,
 Plátilo boljše midva sebi véva.

Svet ogenj sva zanétila si v prsih,
 Ki do denášnjega ni dneva vgasnil,
 Naj tudi srdec drugih ni prešinil

Kdo grózdja bi iskal na suhih trsih?
 Mrakóve dúšne ljudstvu kdo razjasnil?
 Moléiva, sèn mladóstni je izginil!

VI.

Kakó gorím še videti zvršenje
 Željá vsaj nekaterih jaz in v nóvo
 Mené, da nam preródilo gotóvo,
 Poblázilo bi pôtlej se življenje!

Oj, zopet starodôbno hrepenenje:
 Zatrli bi rad, kar vidim, da suróvo
 Repénči se med nami in takóvo
 Razsévá sóblazen, ne oblaženje!

In vendar ti se meni bi pridružil
 Izvéstno tudi zopet, naj si zdrava
 Ni rana še izkušínje nesrečne.

Prekletstvo nánj, kdor prvi je okúžil
 Srce človeku, kómur ni zastava
 Lepôte svéta in resnice véne!

Jos. Cimperman.

Pisma iz Zagreba.

Piše Josip Staré.

XIV.

Pri nas je tako: vsak čas mora biti kaj novega, kar vsakega zanima vsaj toliko, da se o tem meni in, če treba tudi malo prepira. Predpustne veselice in plesi, katerih je bilo minulo zimo časih po pet na teden ali pa celó po dva na jeden večer, presedali so tudi že tistim, ki se jih niti udeležili niso. Pa saj je res zoperno, dan za dnevom čitati po časopisih popisovanje ženskih oprav ter vedno iste besede in izreke, kakor: „Sinočni venček v glasbenem zavodu se je spletel od najlepših cvetlic našega mesta,“ ali: „Sijajnega sokolskega plesa se je udeležilo letos nad dve tisoč oseb, med katerimi smo videli vso najvišjo deželno in vojaško gospôdo; ni mu bilo torej prav nič v škodo, da se je tisti večer na strelišči pri veselici gasilnega društva zbralo drugih dve tisoč ljudi.“ Pa tudi, kdor ni čital novin, zvedel je za razne zabave, kajti napovedali so mu jih tisti v črno oblečeni gospodje, ki so sparoma hodili od hiše do hiše in ponujali vstopnice za ples, kupi vstopnico in se gospodom za povrhu še prav lepó zahvali, da so se potrudili na njegov dom. Celó nemogoče pa je odreči, kadar prideta po dve lepi gospi vabit na ples za ranjene Srbe in Bolgare, ali pa na sijajni ples društva „Rudečega križa“ na korist tistih nesrečnikov, ki bodo ranjeni v prihodnji veliki vojski, o kateri se niti ne vé, kdaj in s kom da bo.

Napósled je minul dolgi predpust in začel se je resni postni čas. Namesto plesov smo imeli koncerte domačih in tujih umetnikov, o katerih so ljudje različno sodili in tudi časopisi niso bili vsi jednega mnenja. Toda takšno nasprotje ni rodilo razpora v občinstvu. Drugače je bilo, ko so napočili lepi pomladánski dnevi in da so se zidarji zopet mogli lotiti svojega dela. V časopisih je bilo zdaj med domačimi novicami vsak dan čitati o novih stavbah, ki se bodo zidale v tekočem letu; kmalu pa so novinarji jeli tožiti, da se je v Zagrebu ohladilo veselje za zidanje, kajti že leta 1885. da se ni povzdignilo več nego petinštirideset večjih in manjših stavb, a letos da jih bo komaj trideset. Ne dá se tajiti, da je v ti tožbi nekoliko domoljubne nepotrpežljivosti, ki je pa čisto upravičena po tem, kakor se je hrvaška stólica razvijala zadnjih dvajset let. Toda, kdor pozna razmere našega mesta, tudi ve, da bi še marsikdo zidal, ko bi vedel, kje bodo stala neka javna poslopja, ki se od leta do leta teže pogrešajo.

Med takšna večja podjetja štejemo na prvem mestu novo hrvaško gledališče, o katerem smo v svojih pismih že povedali, kako so se po vsem Hrvaškem v ta namen pobirali dobrovoljni prineski. Danes je že nad 400.000 gld. zagotovljenih in zidanje tega tolikanj potrebnega hrama dramatične umetnosti bi se moglo kar takoj pričeti, zlasti ker je osnova že davno izdelana. Ali v tem se je našla ovira, kjer bi se je človek najmanj nadejal. Po velikih požarih v gledališčih na Dunaji in drugod se je porodilo tudi v Zagrebu upravičeno vprašanje, kje naj se zida novo gledališče, da bode varno pred ognjem. To vprašanje se je pretresovalo zlasti letošnjo pomlad tako živahno, da se je vse občinstvo razprtilo v tri nasprotna taborje. Jedni so ostali zvesti stari osnovi, da se gledališče zida v Ilici na prostoru, ki se že od nekdaj čuva v ta namen; tū da je središče mesta, tū da se niti o slabem vremeni ni bati praznega gledališča, ker ne bi bilo nikomur predaleč, a ogenj da se vname v gledališči samem, naj stoji, kjerkoli hoče. Drugi so temu ugovarjali in trdili, da mora gledališče stati na samem, da o požaru ljudje lahko na vse strani beže in da mu tudi od vseh strani lahko pridejo na pomoč. Zahtevali so torej, naj se gledališče zida na prostornem trgu med vseučiliščem in hrvaškim domom, kajti pokazalo se je minule zime, da so velikanske dvorane „Sokola“ in „Kola“ bile tudi v najslabšem vremeni prenapolnjene, kadar je bila kaka veselica. Če ljudem ni predaleč iti na ples, predaleč jim tudi ne bode hoditi v dobro gledališče. Zidanje na tem trgu bi bilo pa tudi najceneje, ker bi se prostor v Ilici mogel prodati za kakih 160.000—200.000 gld., ki bi se dodali gledališki glavnici. Zdaj pa so se oglasili tretji, ali teh je menda še največ, in jeli so dokazovati, da se tako imenitno monumentalno poslopje, kakeršno je narodno gledališče, ne bi smelo nikjer drugje zidati, nego na vzhodnem konci Jelačićevega trga; tū da bi najlepše stal novi kulturni hram, ki bi se prihodniku iz Ilice že zdaleč pokazal, a četudi ne bi bil v središču, stal bi vendar na najživahnejšem kraju mesta. Res da bi zidanje bilo drago, zato ker bi bilo treba podreti četvero večjih hiš, ali za velike narodne namene se hrvaški narod nikdar ni branil velikih žrtev, pa se jih ne bi niti ta pot. V javnih in privatnih družbah ter v vseh novinah se je zdaj začel hud boj za to, kje naj se zida gledališče. Če sta se dva človeka sešla, gotovo sta se menila o novem gledališču. Vsaka stranka je znala svoje mnenje tako dobro zagovarjati, da si vsaki mogel pritrditi. Ista visoka vlada, ki ima tū prvo besedo, ni se mogla odločiti na nobeno stran in tako je tolikanj potrebno vprašanje naposled zopet potihnilo in zaspalo do prihodnje pomladi.

Še zmeraj pa so nova zidanja zanimala Zagrebčane. Od večjih podjetij je zdaj nova višja dekliška šola prišla na vrsto. Že so priprave bile gotove in že smo se veselili, da bomo v Zagrebu letos zopet za jedno monumentalno poslopje bogatejši; ali v tem se je tudi tu porodilo nesrečno vprašanje zaradi prostora in tudi to začetje zaspalo je do prihodnje pomladi. Prav brez ničesar pa nam to leto le ne bo minulo. V tem, ko se je živo razpravljalo o novem gledališči, snoval je odbor „Matice hrvatske“ mirno in tiho, kako da bi se mu izpolnila davna želja, da bi „Matica“ imela svoj dom. Stvar ni tako lahka, kakor bi marsikdo mislil, kajti odbor mora vestno gospodariti z matičinim premoženjem in se sme s kakeršnimkoli nepremišljenim začetjem zmanjšati matičinih dohodkov. Odbor je torej preudarjal in računal, in skoraj da bi bil opustil nameravano zidanje. V tem mu je domoljubno mestno starejšinstvo na Zrinjskem trgu, to je na najlepšem mestnem sprehajališči, brez vsake odškodnine podarilo potrební prostor ter tako neizmerno pospešilo zidanje matičinega dóma. Že so prelepi črteži izdelani in do konca oktobra t. l. bo hiša pod streho, konec julija 1887. pa se bo „Matica“ preselila vánjo. Natančni proračun, ki so ga pregledali mnogi zvedeni strokovnjaki, kaže, da bode matičino premoženje vloženo v to podjetje nosilo 6½ odstotkov, v tem ko jih zdaj nosi le po 5 od sto. To pa je le zato mogoče, ker je „Matica“ dragoceni prostor dobila v dar. Poslopje bo stalo na oglu, a visoko bode dve nadstropji. Na večji, proti sprehajališču obrnjeni strani bode šest elegantnih stanovanj za najem, preskrbljenih z največjim komfortom; krajše severno krilo pa je namenjeno za sáme društvene potrebe. V drugem nadstropji bode „pravniško društvo“, lječničko društvo“, „društvo hrvatskih inženírov in arhitektov“ ter „društvo hrvatskih gozdnarjev“ imelo vsako po jedno večjo sobo; v prvem nadstropji bode čitalnica literarnega kluba; pri tleh pa bode „Matica“ imela svojo knjižnico in pisárno ter jedno večjo sobo, v kateri bodo tudi ostala društva imela svoje odborske seje. V suhem, precěj visokem podzemlji bodo razni prostori za služe, za matičine knjige in za odpravníštvo istih. Vsa hiša bo stala blizu 70.000 gld., ali vredna jih bo 90.000., kajti za dva ali tri leta ga niti za 20.000 gld. ne bo dobiti tako lepega prostora.

Vsak hrvatski rodoljub je vesel najnovejšega matičinega začetja in prepričani smo, da se bo odslej še bolj pomnožilo število udov „Matice hrvatske“, ki poleg skrbi za svoj dom nikakor ni zanemarila glavnega namena, literarnega delovanja svojega. Ravnokar je razposlala knjige za društveno leto 1885. Zopet jih je lep šopek: četvero zabavnih

in dve poučni; vsega skupaj 130 tiskanih pól. Od zabavnih nam je na prvem mestu omenjati Kumičičevo „Siroto“, roman iz življenja isterskega. Večkrat smo že poudarjali lepe pripovedovalne darove Kumičičeve, ali v „Siroti“ so se ti redki darovi lepše razvili, nego v vseh dosedanjih romanih njegovih. To s tem večjim veseljem naglašamo, ker nam je „Sirota“ porok, da se imamo iz spretnega peresa marljivega in napredujočega pisatelja nadejati še mnogih dovršenih del. „Sirota“ nam kaže kakor v kakem čistem zrcalu kos najnovejše zgodovine nesrečnega naroda v Istri, proti kateremu se je združilo raznih sovražnih sil, da mu vzame še tisto malo, kar si je s krvavimi žulji pridobil na kamenitnih tleh domovine svoje. Poštene Istrane, rojake svoje, narisal je Kumičič tako dobro, da jih bolje ni mogel; kdor se je le malo časa mudil med temi dobrimi ljudmi, takoj jih bo vse spoznal, če pisatelj niti ne bi povedal, kje se godi njegova povest. Krepko in grozno opisuje nam pisatelj hudobije lahonov in njihovih zaveznikov, in človek ne bi verjel, da je kaj takšnega v naših dneh mogoče, če ne bi bilo vse to sódno dokazano. Posebne hvale vredno je tudi to, da je Kumičič znane politične homatije tako lepó in zmerno vpletel v svojo pripovedko, da ji niti za trenutek ni vzel lepega sklada. Delj ko čitaš „Siroto“, bolj ti je všeč, a zanima te prav do kraja. Pisatelju in „Matici Hrvatski“ čestitamo na tem najnovejšem vspelu, „Siroto“ pa priporočamo tudi slovenskim čitateljem, kajti uverjeni smo, da se bo prikupila vsakemu.

Druga lepa knjiga, katero je „Matica Hrvatska“ podarila udom svojim, je drugi del Caričevih „Slik iz pomôrskega života“, v katerem nam izkušeni mornár opisuje svoje potovanje čez Črno morje in čez Atlantski ocean. Da bo ta knjiga najbolj zanimala Primorce, to je gotovo, vendar pa bo tudi vsakemu drugemu čitatelju po volji, kajti Carič zna prav lepo vezati pouk in zabavo, da nas ne bi dolgočasil. Carjigrad je tako krasno opisal, da ga človek rad in pazljivo čita, četudi je že prej bral popis istega mesta od slavnega talijanskega potopisca de Amicisa. Potopis pojasnujeta dva zemljevida in osem podob iz Carjigrada; Gibraltarja in Novega Yorka. Tretja lepa knjiga je elegantno izdanje treh večjih pesmij („Pobratimstvo“, „Biedna Mara“ in „Petar Bačič“), ki jih je speval mladi, a prerano umrli dalmatinski pesnik Luka Botič. Knjigi je dodana bakrorezna podoba obdarovanega pesnika ter životopis njegov od znanega dalmatinskega rodoljuba Pavlinoviča in ocena pesmij od hrvaškega estetika profesorja dra. Markoviča. S to knjigo je „Matica Hrvatska“ jako ustregla vsem Hrvatom, zlasti pa Dalmatincem ter je pokazala, da se jednako ozira na vse kraje hrvaške. Botič je umrl v tridesetem letu nadepolnega

življenja svojega, a ko bi bil dalje živel, postal bil bi bržkone začetnik nove pesniške šole, kajti že s temi svojimi pesmimi je pokazal, kako se ima na podlagi narodnih pesmij spevati umetni romantiški epos. Zunanja oprava te knjige (popir, tisk, platnice) je povse ukusna in sijajna, da si je lepše ne moremo želeli; in tako je hrvaška „Matica“ tudi v tem ustregla raznim udom svojim, ki ne gledajo samo na to, kaj se jim podaja, ampak tudi v kakšni obliki se jim prodaja. S tem pa nikakor nismo hoteli reči, da ostale knjige niso dosti lične, marveč vse so na čast zagrebškemu tiskarjem, ki se ravno z matičinimi knjigami lahko izkušajo s prvimi tiskarji velikih mest. To nam takoj kaže četrta knjiga t. j. četrti zvezek „Sobranih pripovedi“ od Avgusta Šenoa; kateremu je hrvaška „Matica“ z izdavanjem prelepih njegovih plodov gotovo postavila najdostojnejši spomenik. Slovensko občinstvo opozarjamo zlasti na letošnji zvezek, v katerem je poleg manjše pripovedke „Ilijina oporuka“ veliki historični roman „Seljačka buna“, ki nam véno in zanimivo opisuje upor hrvaških in slovenskih kmetov zoper graščinsko nasilje proti koncu šestnajstega stoletja. Sicer pa je Šenoa tudi med Slovenci dobro znan in ne treba, da bi ga posebno priporočali.

Tem čveterim zabavnim knjigam je dodala „Matica Hrvatska“ še dve popularno-poučni, namreč drugi zvezek Kišpatičevih prirodo-pisnih in kulturnih črtic „Iz bilinskoga svijeta“ in drugi del Tomičeve „Rimske zgodovine“ od Grakov do cara Avgusta. Dr. Kišpatič je z jasno in popularno pisavo svojo pri Hrvatih prvi obudil veselje za čitanje prirodo-pisnih knjig. V ti najnovejši knjigi svoji govori o mesojédnih rastlinah, o kruhu, sarlji in povrtninah, o grozdji in vinu, ter o kavi, čaji, kakau in čokoladi; a vse je tako umno izbrano in zanimivo pisano, da bode vsaka gospá in gospodinja z veseljem čitala to koristno in ob enem tudi kratkočasno knjigo, ki ima na čelu podobo „trgatev na Hrvaškem“ od slavno-znanega umetnika Mašića, potem petindvajset manjših slik med berilom, in napósled zemljevid od dra. Jiruša, ki nam z različnimi barvami jasno kaže, kako so razne rastline razširjene po celi zemlji. Tomičeva „Rimska poviest“ je nadaljevanje občne zgodovine, ki je razven šolskih knjig prva hrvaška knjiga te vrste. Tudi temu zvezku je v pojasnilo dodan zemljevid rimskih dežel iz slavnega Justus Perthesovega zavoda v Goti.

Ta kratek pregled nam je najboljši dokaz, da je „Matica Hrvatska“ dobro spoznala, kaj je pravi namen „Matic“ in da po tem spoznanji svojem brez krika in prepira mirno in tiho dela za kulturni razvoj hrvaškega naroda, ki je po vsi pravici ponosen na ta prvi in najstarejši književni zavod svoj. Bog dáj srečo za naprej!

Mati in sin.

I.
Vê cêrkvi móli máti
Pobožno in zvestó.
Svetilka oséva čarôbno
Mariji lice jasno.

Zre máti ji v lice blago,
Roké dviguje prosêč:
„Oh, dàj, da bo sin moj duhovnik!“
Vzdihúje tiho solzêč.

In máti móli in móli —
Je rés li ali kakó? —:
Marija se mîlo nasmêje,
Prikíma ji lehnó.

Utêšena máti vstáne,
Veséla domóv hití:
Marija ji je obljúbíla,
Sedáj se gotóvo zgodí.

II.
Vê cêrkvi móli máti
Pobožno in zvestó.
Svetilka oséva čarôbno
Mariji lice jasno.
Zre máti ji v lice blago,
Nje glás šepêče bolán:
„Oh, šêl mi sin je na tuje!“
Oh, dàj, da se vrne skesán!“

In máti móli in móli.
Je rés li, ali kakó? —:
Marija se mîlo nasmêje,
Prikíma ji lehnó.

Utêšena máti vstáne,
Veséla domóv hití:
Marija ji je obljúbíla,
Sedáj se gotóvo zgodí.

III.
Vê cêrkvi móli máti
Pobožno in zvestó.
Svetilka oséva čarôbno
Mariji lice jasno.
Zre máti ji v lice blago,
Solzé na obráz ji vró:
Doz dévanje živo zmotilo
Je dvákrat ubogo ženó.

Zaprósi Marije v trétje:
„Nazáj še ni prišel;
Trdi, da ne móre se vrniti,
A svét govori, da je zêl.

A žalostna máti bôžja!
Da bi pogubljen bil, ne dàj!
Če zêl je, očísti ga gréhov —
In vzêmi obá naju v ráj!“

In mati móli in móli —
Sedáj pač ni bil to sên:
Marija pogleda jo mîlo,
Ozári nasmév jo lehén.

Nagnê se tóliko nežno,
Prikíma tak ráhlo ji,
Da čudno sladkôbo vdihne
Nje duši žalostni.

* * *

Jesen zre njiju tugo,
Zre zima njiju jád.
Na sína in mátere grôbih
Obuja cvétje pomlád.

J. Kržišnik.

Opomnija. Snov te pèsni ni izmišljena. Neka mati je résno právila, da ji je, pred Marijino podôbo molêči, da bi nje sin, braneč se iti v bogoslovje, postal duhovnik, Marija prikímavala. Mati je boléhala — sin ji ni mogel želje izpólniti a močno jo je ljubil

Iz domače zgodovine.

Piše Ivan Vrhovec.

VII.

Kranjska zopet avstrijska.¹⁾

Velik kamen se je odvalil narodom s srcá, ko je zadonel glas po Evropi, da je Napoleon pobit, da so zajele združene oblasti Pariz in potisnile Napoleona na mali laški otok Elba. Veselje se je razlegalo od juga do severa, od Urala pa tja do reke Rene. In zakaj bi se ne! Saj ga ni bilo mirú v deželi že več kakor dvajset let. Dolga vojska je počistila v Avstriji in pač tudi drugod vse državne blagajnice in segla napósled tudi gospódi in kmetu globoko v žep. Vojno poveljstvo je potrkalo že na vsako mošnjico: dáj, ali zlepa ali zgrda!

A pred Parizom je vzela meseca aprila leta 1814. ta dolga vojska vendar napósled svoj konec. Zmagovita so se vračala združena krdela v domovino, povsod z veseljem sprejemana, kodar so hodila. Seveda je bilo mnogo v gorskih koticih in soteskah skritih krajev, do katerih bi bil privel veseli glas o slavni zmagi morebiti še le čez leto in dan. Zato je sklenila avstrijska vlada praznovati vesel praznik tako zaželjenega mirú kar najslavesneje. Vsak državlján naj bi čutil in čul, da je zopet mir v deželi, da visé puške zopet po stenah in da so potegnili kanone pod streho.

V Ljubljani, stólnem mestu Kranjske, ki je pripadala v francoskem času od leta 1809.—1813. k ilirskemu, iz sedem pokrajin sestavljenemu kraljestvu, praznovali so mladi mir tri dni: 10., 11. in 12. julija. Te slovesnosti je popisal g. prof. Fr. Levec v lanskem „Ljublj. Zvonu“ (str. 418.—424.).

S tem praznikom pak se seveda še ni zadostilo državljskim oblikam. „Ilirci“ so o prihodu Francozov prisegli temu novemu, vsiljenemu gospodu zvestobo. Avstrijska vlada ni bila nikakor zagotovljena, da se ni morebiti tekom štirih let ta ali óni kraj privadil po malem Francozu. Zdelo se ji je morebiti mogoče, da bi utegnili taki kraji omahovati in ne vedeti, na katero stran naj se nagnejo, ako bi po Evropi završčalo znova. Skratka, bodi si že kakor hoče, zadostiti se je moralo državljskim oblikam — avstrijski narodi so morali priseči zopet neomahljivo zvestobo staremu svojemu gospodarju.

¹⁾ Mestna nova registratura fasc. 43 in 39/2.

Le malo dnij po ónem mirovnem prazniku od 10.—12. julija 1814. razposlal je cesar Franc I. narodom svojim naslednji poziv:

„Mi Frone Prvi,

po božji milosti cesar estrajski, kralj ogerski itd.

Vsemogočni Bog se je na naše pravično orožje ozrl kmalu v prvo, ko smo s svojimi, z nami sklenjenimi samooblastmi sveto vojsko začeli, in ko smo šli branit Evropo, ji dobit rešitev in stanoviten mir. Kmalotakrat nam je Bog v oblast dal skoraj vse tiste dežele, ki jih je Francoz Ilirijo imenoval. Združene dežele naj bodo naše v last; dovolile so jih pa takrat, ko smo se z njimi zgovorili, kako po pravici razdelit dežele in posest po Evropi.

Izrekamo tedaj, vse tiste ilirske dežele so odsèhmal lastnina našega cesarstva in so vanj na večne čase vtelesene.

Vse prebivavce po teh deželah bomo sprejeli kakor svoje podložne s tako ljubeznijo, kakoršno smo jim večidel vsem že prejšnje čase večkrat skazovali. Prizadevali si bomo, jim vse dobrote nakloniti, katere se od ohranjenosti svete vere, božje službe, od čiste sodne pravice, spodobne naklade davkov, od vzdrževanja notranje in vnanje varnosti in od pridobitve pričakovati morejo, ki jim volno podnebje, pridnost deželskih prebivalcev in bližnost morja ponuja.

Tedaj kličemo vse prebivavce po deželah, ki so jih Francozi ilirske imenovali, se nam podkloniti in zvestobo priseči z besedami, kakoršne jim bo naš pooblaščen naročenec spisane dal. Zaupamo terdno, da bodo vsi s hvalo spoznali našo skerb za njih srečo in dobro in da nam bodo ravno tako zvesti, kakor so nam v pravo veselje našega serca drugi podložni naših cesarskih deržav pri vsaki priložnosti s hvalnim pretrpežem velikih težav pred očmi vsega sveta trdno zvestobo skazali.

Dano na našem gradu Šenbrun dvajseti in tretji dan julija v letu tisoč osem sto in štirinajst.

Frone.“

To prisego in poklonjenje vsprejeti odložil je cesar 4. dan meseca oktobra, in pooblastil Franca grofa Sauraua (Zavrla), tajnega svetovalca in komornika, „vélikega križanka ogerskega reda sv. Štefana, namestnika cesarskega v Avstriji pod Anizo“ ter mu naročil vsprejeti prisego vseh dežel poprejšnje Ilirije.

Ta poklon in to prisego vseh državljanov so uravnali tako, da so vsi podložniki brez razložka stanú opravili svoj poklon in prisezgli zvestobo ali s svojo besedo, ali iz ust drugih namestu sebe poslanih. V pouku, ki ga je podpisal cesar 24. julija 1814. leta, dejal je:

„Reč pojde tako:

Vsi škofje, v škofijah brez škofov pa njihovi namestniki pridejo „z lastnim životom“ v Ljubljano ter prisežejo ondi ta dan zvestobo záse in „v dušo svojih svetovnih duhovnov,“ zlasti dekanov na kmetih, fajmoštrov in farnih namestnikov.

Ravno to zadeva vse kapitelske dekane, prošte, opate, prelate, provincijale ali sprednike (predstojnike) samostanskih redov, kar jih je po deželah; tudi predstojnike višjih šol, da bodo tudi ti svojo „životno“ prisego opravili záse in svoje „poddružne“.

Gosposke po znova dobljeni državi bi sicer zadeval životen prihod in podklon vse sploh brez razločka, ali ker želimo nekaterim, kar je mogoče olajšat ali celó privarovat popotne stroške iz daljnih krajev, zato jim dovoljujemo, da nam zvestobo prisežejo po nalašč za to pooblaščenih, to je gosposkah tistih okrajin, ki jih bo imenoval tačasni deželški poglavar.

Lastniki vsake take okrajine se snidejo pred prisežnim dnevom pri nalašč za to izvoljenem predstojniku svoje okolice, na dan, ki jim bo rečen; snidejo naj se životno, če pa kdo ne more iti, naj pošlje pooblaščenca namestu sebe. Zbrani si izvolijo izmed sebe izvoljence, vendar ne nad šest iz jedne okrajine, ki pojdejo vsi prisezat.

Tem izvoljencem naj dadó vsi volilci pisano in s svojo roko podpisano oblast, da jo nekaj dni pred prisežnim dném prinesó našemu pooblaščenemu naročencu (grofu Saurau-u).

Da drugim ljudem ne bo treba hodit, in denarja tratiti, bodo sosedje vsacega mesta, trga, vasi, tudi judovskega zbora svojo zvestobo prisegli v stolnem mestu svojega kraja.

Zato bo treba soseskinim predstojnikom naročiti, da zbere na prisežni dan vsak vse sosedje v hišo, ki je temu opraviilu priložna, naj jim prisežni ukaz oznani in pové, kaj se pravi zvestobo priseči, kakošen greh je kriva prisega in kako velika bi bila ta pregreha. Po tem jim beró počasi podklonove besede in prisego; vsi zbrani izrekavajo s povzdignjenimi desnicami in kvišku pomoljenimi tremi prsti s premislekom za njim besede.

Da je vse to opravljeno, naredí vsaka soseska pismo:

Podpisani spričujemo, da na 4. dan meseca oktobra 1814. so vsi sosedje soseske I. I. svojo zvestobino prisego opravili s temi besedami:

Obljubujemo in prisezamo pri Bogu vsemogočnemu s prisego, da bomo njih svetlosti Froncu Prvemu itd. itd. našemu premilostljivemu deželnemu gospodu in njega pravičnim nastopnikom (naslednikom) zvesti in pokorni, da bomo njegov in avstrijskega cesarstva prid vselej podpirali, izgube in pa škode ga po vsi svoji móči varovali in da bomo vselej zvesti in pokorni podložni, tako nam res Bog pomagaj.

To resnico potrjamo, temu pismu se podpišemo in ga podpečatimo.

To pismo naj podpiše predstojnik in trije sosedni starešine, ter da pošljejo svoji okrajinski oblasti ta pa deželškemu poglavárju.“¹⁾

V Ljubljani si je izvolil vsak stan po dva ali tri pooblaščenca, ki so prisezali v imeni vseh svojih drugov. Pravni doktorji so volili dr. Mihajla Valenčiča in dr. Recherja, medicinci dr. Jeunikarja in dr. Verbitza, trgovci Damiana in Kanduša, lekarji, kirurgi in knjigarji Gregorja Lichta, tiskarji Leopolda Eggerja, bukvozezi Hohna in Tomaza, urarji Regallija, zlatárji in srebrárji, pasárji in steklárji Müllnerja in Franca Zeschka in tako dalje, vsaka rokodelska zadruga po jednega ali dva. Trije najstarejši so podpisali prisežno pismo.

V Ljubljani se je sešlo zopet obilo tujcev iz vse kranjske dežele. Prisezali so v škofiji, kjer je sedel grof Saurau na umeteljno v starinskem zlogu izdelanem prestolu. V naslanjalo je bil z zlatom in svilo vшит c. kr. orel, na sedišči pa so se čitale besede „in erhabener Stickerer“: „Zur Huldigung am 4. Oktober 1814.“ Ta prestol je poklonil Saurau ljubljanskemu mestu, rekši, da bode to darilo ljubljanskemu prebivalcem vedno svet spomin, da so rešeni tuje oblasti in da so se vrnili zopet pod avstrijsko cesarsko rodovino, kajti pod njenim pravičnim žezlom je uživala ta pokrajina skozi stoletja srečo milega vladanja ter bogatela vedno bolj in bolj.

Ta dar vsprejemši je dejal župan, da se čutijo magistrat, meščanje in vsi prebivalci srečni, ker jih je izbral grof Saurau za to, da bodo shranjevali prestol, ki jih bo vedno spominjal, da so se vrnili pod milo žezlo avstrijsko, spominjal neomahljive zvestobe do najboljšega vladarja in presvetle avstrijske rodovine.

Vesetje, da je Kranjska zopet avstrijska, prikipelo je o vsaki priliki na vrh, zlasti pa o rojstvenem dnevi cesarja Franca 12. februarja 1815. leta. Sicer so take godove praznovali že prej, n. pr. god Leopolda II. in tudi god Franca I.²⁾, a nikdar ne s tolicim navdušenjem kakor sedaj. S slovesno sv. mašo ob 10. zjutraj v Šenklavški cerkvi je bilo opravljeno vse, razven da so ustrelili vrhu tega še na Grádu s 101 ali 24 kanoni. Slovesno mašo so brali sicer tudi l. 1815. in okrožni urad je povabil predstojnike vseh uradov (die Vorsteher aller Dicastrien und Dienstabtheilungen), naj se zberó ob 3/4 10 v škofijski dvorani, odločeni za ta namen že v poprejšnjih časih, da bodo šli potem od tod v slovesnem sprevodu v cerkev, a ta pot so se hoteli udeležiti cesarskega praznika tudi meščanje, ne da bi jih kdo pozval.

¹⁾ Ta v primeroma in za tisti čas lepi slovenščini pisani pouk sem po nekateri mesta le slovnično nekoliko ogledil, sicer je neizpremenjen.

²⁾ Mestni arhiv fasc. 101—110.

Prvo se je oglasilo strelsko društvo (Schützengesellschaft) in naznanilo magistratu, da bo osnovalo 12. februarja, na cesarjevega godú dan, na strelišči sijajen ples; troške nosilo bo samó, vse dohodke pa, ne da bi od njih kaj odščipnilo, razdelilo mestnim revežem. Po tem društvu vspodbujeni osnovali so meščanje dobrodelni komitej (ein Verein von braven Bürgern), komur se je pridružilo tudi „slavnoznano kazinsko društvo“ (die rühmlich bekannte Casinogesellschaft), z doneskom 50 gld. Komitej je oglasil, da bo praznoval cesarjev god tako-le: 1. Dobi vsak mestni revež (300 glav) hleb belega kruha, vreden 8 kr. 2. vsak jetnik (Züchtling) veliko žemljo (eine Doppelsemmel), $\frac{1}{2}$ funta mesá in masele vina; 3. vojakom od feldvebelna doli dali bodo pol funta mesá, véliki masele (morebiti polič?) vina, 6 lotov riža. Mesá je stal takrat jeden funt šest krajcarjev, funt riža 12 krajcarjev, masele vina pa $4\frac{3}{4}$ kr. Živež torej res ni bil drag, a vojakov je bilo takrat v Ljubljani 2119; troški so bili torej vendar veliki. Častnike pa so hoteli Ljubljanci še posebno odlikovati. Slavnostni komitej je pisal magistratu, da jih bo pogostil na cesarjevega godú dan opóludne na strelišči ter jim stregel pri obedu on sam.

Tudi meščanski odsek (Bürgerausschuss) ni hotel ostati za drugimi meščani ter je predlagal višjemu uradu, naj bi mu dovolil razdeliti med uboge nekaj čez 300 goldinarjev iz stražarskega fonda (Wachgeldfond), ki jih je prihranil odsek z modrim gospodarjenjem. K temu je bilo seveda treba dovoljenja meščanov, kajti oni so pač prinesli v magistratno blagajnico imenovani prebitek. Drage volje so pritrdili meščanje ti dobrodelni nameri, le trije bogataši, trgoveca Mulle in Alborghetti in neki hišni posestnik, čegar rodovina je še danes v Ljubljani, postavili so se po robu in zahtevali, naj jim dadó nánje spadajočo svoto v denarjih nazaj. Veliko ni bilo; vsi skupaj so imeli potegniti 9 gld. in 3 kr. in so jih tudi potegnili. Gotovo tem bogatašem ni bilo do omenjenih grošev; bržkone se jim je meščanski odsek na ta ali óni način kako zameril, zato so se hoteli nad njim tako znositi. Dobrega vtisa njihovo postopanje v mestu seveda ni naredilo in oglasil se je nek zavod „Assecuranz-Kammer“ češ, da hoče iz svojega plačati onih 9 gld. 3 kr., da bode môči vso prihranjeno svoto izplačati in razdeliti.¹⁾

To malo aféro izvzemši so praznovali Ljubljančanje 12. februarja cesarjev god z največjim navdušenjem.

Pričakovali so pa takrat še izbornejše slovesnosti. Napovedan je bil namreč cesar v Ljubljano; priti bi bil imel poleti. Temu povodu

¹⁾ Mestna nova registratura fasc. 43.

ima Ljubljana zahvaliti Latermanov drevored, ki drži iz mesta pod Turn ali sedaj Tivoli. Podturn je bil last provincijalnega fonda. Meščanje so hoteli cesarja iznenaditi z velikim drevoredom, ki so ga mislili v kratkem kakor iz tal izčarati. Dne 8. marcija 1815. leta sešli so se v ta namen na rotovži imoviti meščanje ter napravili tū proračun. Kopanje jarkov, planiranje cestā in drevoredov itd. stalo bi bilo po tem proračunu 2500 gld.; čistih 500 gld. nabrali so trgovci med seboj, mnogo meščanov pa se je oglasilo, da hoté iz svojega pripeljati, kolikor bode drevesec treba. Vkljub temu pa so poskočili troški na 3598 gld. 14 kr. Z delom so hiteli, kolikor so največ mogli in 30. aprila je bil že velik kos tega dela storjen.

Ime je dobil drevored po tedanjem, za kranjsko deželo veleza-sluzenem guvernerji baronu Latermanu, ki ga je imenoval magistrat v seji 14. marcija čestnim meščanom ljubljanskega mesta. Brez njegove izdatne pomoči bi Ljubljančanje ne bili dobili, vsaj takrat še ne, tega drevoreda. Zasluge Latermanove pa so vedeli ceniti tudi na cesarskem dvoru, odkodar so ga poklicali ravno ta čas iz Ljubljane na odličnejše mesto v Benetke. Tudi mesto mu je hotelo izkazati svojo hvaležnost in ob jednom, ko ga je imenovalo častnim meščanom, prosilo je za odhod pripravljenega guvernerja, naj bi smeli novi drevored imenovati po njem, kajti nihče nima zanj toliko zaslug kakor ravno on. Laterman je odgovoril magistratu:

„Najvišje zaupanje presvetlega cesarja, komur se imam zahvaliti, da me je imenoval začasnim guvernerjem te provincije, dalo mi je prijetno priliko prebivalcem Ilirije sploh, zlasti pak tega stólnega mesta, storiti marsikaj dobrega in odvrniti od njih marsikaj hudega. To pak sem storil vselej z najprisrčnejšim veseljem. Da pripoznavate to prizadevanje tako hvaležno, da želite to hvalo izreči na ta prijetni način — to je záme najslajše plačilo.

Iz tega uzroka se veselim iskreno, da se nabaja moje ime med najzlahtnejšimi meščani ljubljanskega mesta in da ga želite prenesti na nove nasáde, kot dokaz za pozne potomce, da smo bili skupno udani in v prijateljstvu slavili ljubljenega svojega vladarja in očeta.“

Od prvega početka je prirastel Latermanov drevored Ljubljančanom na srce. Gnétli se niso po njem le sprehajalci, ampak drdrale so tudi kočije in dirjali jezdecí. Ker pa je namenil magistrat drevored zgolj sprehajališču, dal ga je 11. julija 1815. leta za kočije in konjike zapreti. Drevored so nasadili z divjimi kostánji, ki so stali po 3 sežnje narazen, ker pak so hoteli imeti brž ko mogoče hladno senco, vsadili so médnje akácie, ki pak so rasle tako hitro, da se je bilo bati, da

uduše ves kôstanj. Zato so jih dali leta 1822 nekoliko posekati, nekoliko pak so jih izkopali ter jih presadili ob cesti za streliščem proti Gruberjevemu kanalu.¹⁾

Drevored je bil gotov, toda željno pričakovanega cesarja le ni bilo v Ljubljano. Zadržali so ga imenitni opravki, obljubil pak je, da pride drugo leto 1816. tem gotoveje.

Že v zgodnji pomladi leta 1816. zdelan je bil načrt, kako naj se bo vršila o cesarjevem prihodu ljudska veselica. Izbrali so si novi drevored v ta namen, kraj med Cekinovim gradom in Rožnikom (zwischen Leopoldsrud und Rosenbüchel). Ta ljudska veselica bi se bila imela vršiti drugače, kakor óna pred dvema letoma. Bila naj bi jasna podoba vsega tedanjega ilirskega guvernijskega po njegovi geografski leži in razdelitvi. Za vsak okrog (Kreis) so odmenili na tem travniku poseben prostor in v tem prostoru za vsak okraj svoj prostorček. Pozvali so vse kresije, naj prinesó v Ljubljano vse v katerem oziru koli znamenite zdelke. Ob enem so povabili vse vélike posestnike, fužinarje in fabrikante, naj se udeležé te deželne razstave z vsem, kar imajo znamenitega. Dogovoré naj se med seboj in zlasti z baronom Buzetom, nalašč v ta namen imenovanim c. kr. gubernijskim svetovalcem, kam in kako naj postavijo in razložé posamezne zdelke. Požurijo naj se t-r ne zamudé in izpusté ničesa, kar bi pripomoglo predočiti geografsko sliko vsacega okraja. V ta namen so poklicali iz vsake občine lepo vzrastlo dvôjico, jednega moškega in jedno žensko, ki naj bi prišla v praznični ali pa v svatovski in sicer národni noši.

Seveda je višji urad pozval tudi Ljubljano, naj napolni nji odločeni prostor z vsem, kar ima znamenitega. Kako pak naj to uravná, prepustil je stvar popolnoma ukusu in izumljivemu duhu Ljubljancanov, ki so se izkazali o taci prilikah doslej vselej mojstre. Višji urad se je zanašal, da bo do cesarjevega prihoda vse v redu.

Za veselje ljudstva pa se je poskrbelo še na drug način. Vsak, kdor bi prišel k veselici, naj bi potegnil številko in kar bi zadel, naj bi mu bil majhen spomin na srečni dan, ko je vladar bival med svojimi podložniki. Zato so pozvali vse prebivalce po Kranjskem, naj pošljejo mala darila; vsprejeli bodo vse, pipe, tobačnice, mošnjé, robce za žep in okoli vratú, svilene trakove, nogavice, nože, vilice, vsakovrstne fabriške zdelke, srebrne, steklene, mesingaste, kufrene, rezljane reči itd. Vse bo dobro došlo, posebno pak redke zdelke umetnosti in prirode.

¹⁾ Mestna nova registratura fasc. 39.

V početku aprila je bilo že vse pripravljeno za dostojen vsprejem, ko dojde odpoved, da cesarja zopet ne bo, kajti v nōči od 6. do 7. aprila je umrla presvetla cesarica. Da se ni pripetila ta nesreča, osnovali bi bili pod Turnom prvo deželno razstavo.

Osnovna toplina ljubljanska.

Spisal Ferd. Seidl.

Odkar je veleumni zvezdoslovec Bessel (1828) našel obliko matematiškega obrazca, ki z vso strogostjo izraža sleharni prirodini pojav, kateri se polagano zdržema pomika in v istem redu ter jednaki veljavi ponavlja, mogoče je celó tolikanj menjávo prikazen, kakor je toplina, katerega koli kraja ukloniti računu. Seveda sta morala prej Leibnitz in Newton izumiti diferencijalno številenje, (1684) torej plodovitejšo najdbo višje matematike; izšla je prej Gauss-ova „Theorija combinationis observationum erroribus minimis obnoxiae“ (1823) in Laplace je v svojem „Essay philosophique sur les probabilités“ ustanovil račun o verjetnosti, kjer so poleg njegovega izreka „utemeljeni večni zakoni razuma in resnice“.

Povsodi se letni preklon topline ravná po solnci. Z najnižjega zimskega stanja se toplina polagoma dviga, ko solnce više stopa na obzor, vspne se do poletnega vrhunca ter potem upadajoč postaja jesenska in napósled zimska. Ako bi le pomikanje solнца vladalo izpremembo topline tekom dneva in leta, tedaj bi živosrebrna nit toplomerova ob določeni uri in ob določenem dnevi leto na leto kazala isto stopinjo. Jednoletna opazovanja bi že določila dnevni in letni tir topline v dotičnem kraju. V resnici se pa óno ne zgodi. Toplina istega dneva in iste ure se menjava od leta do leta. Vedno namreč nastajajo velike motnje ravnotežja v zraku, prestopajo (kot ciklone in anticiklone) preko mórij in celin ter prinašajo sedaj toploto, sedaj hlad in mraz. V prvi vrsti pa vendar zavisijo toplinske razmere od solнца in zatem od zemljepisne in topografske léže in ostajajo leto za letom jednake. Zategadelj morejo razne motnje le toplino in druge posamezne znake podnebja potisniti izven gotove mere, ki je vsakému kraju zakonito odmenjena. Ta osnovni (normalni) znesek hoče klimatolog najprej zvedeti. Da se osnovna toplina zvé, treba je toplomernih opazovanj.

Pri tem je opazovalec v enakem položju kakor n. pr. zvezdoslovec ali zemljemerec, ki hoče katerokoli daljo zmeriti. Ako se zahteva natančnost, ne bode se zadovoljil, ako to jedenkrat stori; ponovil bo večkrat vse delo. Vselej pa se mu pokaže tista daljina kot drug znesek. Mérstvene priprave so namreč pomotne, naj si bodo tudi kar najnatančnejše narejene; popolnoma prav izpostaviti jih, skoraj ni mogoče; razni uzroki prečijo, da se mére ne beró istinito; človek sam se vara, ako meritve ponavlja neposredno jedno za drugo, ker je prevzet itd. Čim večkrat je meril, in čim menj se razlikujejo posamezne meritve, tem verjetnejši je konečni znesek, katerega pridobi, ako svoto zmernih zneskov deli z njih številom (aritmetiški povpreček). Težko je misliti, da se kdaj pomote čisto zravnaajo. Neka pomota vedno ostane verjetna, a mogoče je približno zračunati jo. — Podobno, kakor je merjena daljina nemenjavo tista, pripada vsakemu dnevu posebna določena osnovna toplina. Opazuje se pa vselej druga, kadar se tisti dan leta povrne. Sedaj se pokaže višja, sedaj nižja, a tekom mnogih let se bližajo presežki vedno bolj primanjkljajem. Napósled izginejo, ako se toplinski zneski seštejejo, da se pridobi aritmetiški povpreček. Ta je tedaj osvobojen vseh motenj in predstavlja baš osnovno toplino dotičnega dné.

Jasno pa je, da je lože določiti osnovno toplino daljšega obroka, kakor kratkega. Saj se na primer tekom meseca oziroma leta dnevna toplina tolikrat meri, kolikor dnij šteje mesec, oziroma leto.

Ravno tako razvidno je, da je treba dosti truda, žrtvovalnosti in vstrajnosti, predno se pridobé zanesljivi meteorološki podatki zlasti menjávem podnebji kakor je naše. Zatorej visoko cenimo bogati zaklad opazovanj, katerega imamo zahvaliti kar se tiče Ljubljane gospodu K. Deschmannu. V drugi vrsti gre hvala sedanjemu vodji c. kr. osrednjega zavoda za meteorologijo in zemeljsko magnetnost slavnemu učenjaku g. dr. I. Hannu, ki je toplinska opazovanja s tridesetletne dóbe 1851—1880 sestavil v tabele¹⁾, ki so temelj naslednji razpravi.

Letna toplina ljubljanskega mesta je za to dóbo povprek 9.16°C . Posamezna leta so se razlikovala od tega zneska povprek za $\pm 0.64^{\circ}\text{C}$. Verjetnostni račun na to pové, da je navedena celoletna toplina še vedno najbrž za 0.1°C previsoka ali pa prenizka; napišemo jo tedaj $9.16 \pm 0.1^{\circ}\text{C}$.

Dosta bolj menjávi so posamezni meseci, zlasti december in januarij. Njiju povprečna toplina je — 1.38°C oziroma — 2.28 . Verjetna

¹⁾ Die Temperaturverhältnisse der österr. Alpenländer. Sitzb. d. kais. Akad. d. Wissensch. in Wien. 1884 in 1885.

napaka tridesetletnega povprečka je za njiju $\pm 0.41^{\circ}\text{C}$! Verjetnostni račun kaže, da je treba mesečno toplino 494 krat, torej ravno toliko let opazovati, dokler se verjetna napaka ne zmanjša na $\pm 0.1^{\circ}\text{C}$.

Spomladi se „zlati“ majnik najbolj menjáva od leta do leta.

Najstanovitnejša meseca sta junij in september. Treba je 59 let opazovanja da bode njiju osnovna toplota le za 0.1°C napačna, dasi je sedanja verjetna napaka le $\pm 0.14^{\circ}\text{C}$.

Pripomniti je, da znesek te napake ni skrajna meja napčnosti, v istini je lahko manjši ali pa tudi večji; mnogoštevilne izkušnje pa kažejo, da je izračunjena „verjetna napaka“ res najverjetnejša.

Ta menjavost mesečne topline pa ni lastnitiost Ljubljane nego v obče vsaj avstrijskih planinskih kronovin — v poglavitnih točkah pa vsega zmernega pasú.

Dosta bolj menjáve so topline posameznih dni. Že to kaže, da se celó tridesetletni dnevni povprečki ne morejo zmatrati kot osnovni (normalni). To bi se razvidelo tudi na naslednji način.

Vodoravna, prema črta naj nam predočuje leto. Delimo jo na 365 enakih delov dneva, kakor si sledé od 1. januarja dalje. Početkom vsakega presledka potegnimo navpično črto toliko centimetrov in milimetrov dolgo, kolikor celih stopinj in desetnik tridesetletne povprečne topline pripada dnevi, ki se z dotičnim presledkom pričinja. Negativni zneski pridejo seveda pod letno črto, pozitivni nad njo. Premóstimo potem konce navpičnic prostoročno s krivo črto in pokaže se prav jasno očem govoreče način, kako se je tekom dóbe 1851—1880 toplota povprek od dné do dné pomikala. A to nikakor ni osnovni tir topline! Sicer ima nekoliko znakov njegovih. Nekega dné — v drugi polovici decembra ali v prvi januarja — je najnižja točka krivlje, ki se dviga do poletnega vrhunca in potem se obrne zopet navzdol. Te lastnosti ima tudi osnova. Ali — nekoliko izredno mrzlih dni grudnovih ali pa prosinčevih naredí, da bode zimsko obratišče krivlje to ali onstran novega leta; jednako je poletni vrhunec zeló — slučajen. V tridesetih letih moteče slučajnosti, nepravilnosti še nikakor ne izginijo. To kaže tudi ves tek narisane tirú. V njem si sledé mali valovi jeden za drugim — izredna upadanja ter dviganja — in ostali bi celó pri stoletnih povprečkih. Nasproti pa se mora pravi osnovni tek topline polagano in neprenehoma dvigati, kakor se solnce zdržema pomika više na obzor, in z najvišine jednako upadati s solncem.

Pač bi si lahko pomagli iz zadrege, ako valovitosti samovoljno splitvimo, narisaje novo krivljo kolikor mogoče tik prvotne. A tú bi se nepravilnostim pridružila le še — samovolja.

Zakon, po katerem se vrši pravilno, motenj osvobojeno pomikanje topline ima se marveč z matematiško točnostjo vsprijeti in na podlagi opazovanj izvesti; to se pravi, sestaviti je analitiška enačba osnovne toplotinske krivlje. — Veleum Bessel je učil, kako se ta nalog zvrši. Našel je obliko enačbe, ki je pripravljena, izraziti sleharni pojav iz narave, ki se polagoma pomika, a ponovi izpolnivši svoj obtok. On sam pravi*): da ni Keppler spoznal kretanja premičnic — pa njegov analitiški način bi se dosta lažje spoznalo kakor neposredno iz opazovanj. — Pred tremi leti pa je Weihrauch (profesor v Derptu) pokazal, kako je treba mesečne povprečke preustrojiti, da se z novo pridobljenimi števili sestavi Besselov obrazec.

Dolgotrajnega računanja pa ne bomo razlagali, a prijatelji matematike mi dovolijo, da navedem obrazec, ki izraža sleharnega dne osnovno toplino ljubljansko. Evo je:

$$\begin{aligned}
 y = & 9.161 + 11.042 \sin (x + 255^{\circ}) \\
 & + 0.763 \sin (2x + 280^{\circ} 25') \\
 & + 0.278 \sin (3x + 277^{\circ} 18') \\
 & + 0.340 \sin (4x + 1^{\circ} 8') \\
 & + 0.109 \sin (5x - 1^{\circ} 17') \\
 & + 0.141 \sin (6x + 180^{\circ})
 \end{aligned}$$

V znaku x ustavimo dan, katerega toplino želimo zvedeti. Leto pa si mislimo kot krog in čas se šteje po stopinjah krogovih, ne pa neposredno z dnovi.

Zračunal sem toplino vsakega petega dneva in dobil naslednje zneske. Stopinje so vseskozi Celzijeve ter napisane pod dotični dan.

							Mesečni povpreček
Januarij	3.	8.	13.	18.	23.	28.	
	- 2.57° C	- 2.57	- 2.47	- 2.26	- 1.97	- 1.61	- 2.28° C
Februvarij	2.	7.	12.	17.	22.	27.	
	- 1.21	- 0.76	- 0.29	+ 0.20	0.73	1.31	0.01
Marcij	4.	9.	14.	19.	24.	29.	
	1.95	2.68	3.49	4.39	5.36	6.37	3.94
April	3.	8.	13.	18.	23.	28.	
	7.39	8.38	9.31	10.16	10.94	11.65	9.68
Maj	3.	8.	13.	18.	23.	28.	
	12.31	12.94	13.58	14.23	14.91	15.61	13.94
Junij	2.	7.	12.	17.	22.	27.	
	16.32	17.01	17.64	18.20	18.68	19.06	17.96
Julij	2.	7.	12.	17.	22.	27.	
	19.35	19.58	19.73	19.84	19.89	19.87	19.71

*) Astronomische Nachrichten. Redig. Schuhmacher, Altona 1828 pag. 333.

							Mesečni povpreček
Avgust	1.	6.	11.	16.	21.	26.	31.
	19.78	19.60	19.32	18.91	18.40	17.79	17.10 18.77
September	5.	10.	15.	20.	25.	30.	
	16.38	15.64	14.92	14.22	13.54	12.87	14.83
Oktober	5.	10.	15.	20.	25.	30.	
	12.18	11.44	10.63	9.71	8.71	7.60	10.86
November	4.	9.	14.	19.	24.	29.	
	6.43	5.23	4.04	2.89	1.82	0.84	3.74
December	4.	9.	14.	19.	24.	29.	
	- 0.61	- 0.75	- 1.36	- 1.85	- 2.22	- 2.45	- 1.38

Mohoričev Tone.

Spisal Janko Kersnik.

(Konec.)

Drugi teden bova pa v Hrastji kupila,“ prišel je po kratkem molku in s trsko drezal v žrjavico.

„Če ne bo živina predraga!“ omenja deklica.

„Oh, ne, cenejša bo, cenejša! To je zmerom tako o sv. Juriji.“

Umolknila sta vnovič in dolgo ni bilo drugzega čuti, nego pokanje gorečih drv in šumenje kropa, ki je pljuskal v žrjavico.

„Sevé“ — prišel je zopet gospodar — „marsikaj bi se storilo s tem denarjem — tù in tam je kaj treba; toda krávico morava vendar le imeti.“

Deklica je vzdihnila, Mohorič pa se je zopet igral s trsko.

„Cilika!“ dejal je zdajci naglo, ali poluglasno; „Cilika! Kaj — ko bi se midva vzela?“

Gledal je na tla, a vendar čutil, da se je deklica umeknila na drugi konec ognjišča. Ko ni dobil odgovora, ozrl se je počasi v njo ter ponovil:

„Kaj — kaj praviš — Cilika?“

Pa tudi sedaj je bilo vprašanje brezvspešno.

„Nečeš li?“

Rejenka je zakrila obraz z obema rokama in bistre solze so ji prikápale skozi prste.

Mohorič je vstal in stopil na prag; težko je sôpel. Ozrl se je po nebu in z roko potegnil preko čela. Potem se je naglo obrnil k deklici.

„Ti misliš še na — ónega! Saj ga ne bo več, nikdar več! In jaz sem ti prestar — kaj li? Ali pa delati ne znam, ali sem ti prelén? Pogledi me, če umem delati ali ne! Da bi le vedel za koga delam — Cilika! Če se vzameva — slabo ti ne bo!“

Stal je ob ognjišči in njegova široka postava videla se je v tresočem svitu plamenovem še večja, krepkejša.

Rejenka je odkrila obraz in uprla za trenutek vánj solzno svoje okó.

„Saj ni, da bi Vam nocoj odgovorila“ — dejala je počasi, skoraj osorno; „počakajva — počakajte še malo!“ Odrinila je v tem posodo od ognja; on pa se je obrnil in šel v stanico.

Pri večerji sta lupila vsak svoj krompir, vendar nobeden ni izpregovoril besedice; samó običajen očenaš je odmolil gospodar poluglano, rejenka pa tiho za njim. —

Tako je ostalo več tednov. O snubitvi ali ženitvi Mohorič ni več zinil, in Cilika še menj.

Nekega dné pa je bil Tone pozvan v farovž; niti sanjalo se mu ni, čemu ga kličejo tja; nekako začudeno, ali vendar zadovoljno je poslušal, ko mu je stari čestitljivi župnik razlagal, da to nikakor ni umestno in dostojno, da živita on, vdovec v najboljših letih, in mlada rejenka sama pod jedno streho, da utegne to mnogo pohujšanja roditi, in da že sedaj ljudje jezike brusijo ob njem. „Služit náj gré, ali jo pa omóži, ali pa se sam oženi!“ končal je gospod župnik svoja opominjevanja.

„Jaz tudi tako pravim,“ pritrdil je Tone; „pa recite ji Vi, gospod! Mene naj vzame, potem bo pa v kraji vse besedovanje!“

Župniku ta odgovor ni bil posebno po volji.

„Oh, tako je s to stvarjo? Tù je pa skrajni čas! Pošlji jo k meni, Ciliko; jaz bom govoril ž njo.“

Tone je veselo odšel, a župnik je zmajeval z glavo za njim. —

Nekoliko tednov pozneje se je poróčil Mohorič z rejenko. Celó nekoliko svatbe je napravil v vaški krčmi; jelo se je malo, toda pilo več, in pijačo so svatje plačali samí, vsak, kolikor je ukazal natančni račun. Da je nevesta blede in tiha sedela za mizo, in da se je šele malo oživila, ko so ji bili svatje posilili nekoliko kozarcev vina — to ni brigalo nikogar; saj je to mnogokrat navada taka.

Pri Mohoričevih pa se je pričelo sedaj res novo življenje. Tone je bil izpremenjen. Akoravno prej nikdar len ali zapravljiv, nego le malo lehkoživ in lehkomiseln, delal je sedaj od zore do trdega mraka, hranil in spravljal, kar je bilo móči, potil in trudil se, da so se mu čudili vsi sosedge.

„Tone bo še obogatel!“ dejali so časih.

Z ženo, s Ciliko, živela sta drug poleg drugega mirno, zadovoljno, da ne rečemo: srečno. On je bil resnično srečen, to je kazala vsa njegova oseba, vse njegovo ravnanje — a ona? Pa saj tudi ona ni utegnila misliti o nesreči, o srčni bolesi; žuljeva roka to kmalu zatrè.

In vendar je stalo nekaj, kakor jesenska senca, med njima in to je bilo Šimnovo ime. Tega nihče njiju ni izpregovoril, in če je kateri sosed ali znanec omenil o njem, dejal je Mohorič: „Mrtev je, mrtev!“ Pa vselej ga je preletelo, kakor neznosna skrb, kadar je to govoril.

Tako je minilo zopet jedno leto, in mlada Mohorička je že zibala prvega sinka. Žetev je bila tù in vročega popoldne sta delala oba, Tone in Cilika, na njivi pod hišo; ona je žela, gospodar pa je na kólcih vozil samótež snopje do kozolca; otrok je ležal v robec zavrt v razóru v senci dveh snopčev.

„Hej, Cilika!“ zavpil je zdajci nekdo s steze, ki je držala kraj njive navzdol.

Mohorički je pal srp iz rók in bela v obrazu, kakor novo platno, sklonila se je kvišku.

„Jezus, Marija! — Ti si — Šimon!“

„Dà, jaz!“ klical je óni veselo in si obrisal pot z zarjavelega lica. „Pa kaj se strašiš? Ali si mislila, da sem že mrtev?“

„Dà, mrtev, mrtev!“ ponavljala je ona za njim, ne da bi znala, kaj govori.

Stopil je bliže in v tem ugledal otroka v razóru. Osúpel, prestrašen je obstál.

„Kaj pa — ta? Čegav je?“

„Moj!“

„Tvoj? Tvoj?“ zakričal je Šimon.

V tem je pripeljal Tone svoja kólca preko njive in šele par korakov pred ónim stoječ spoznal je brata.

„Kaj ti si, Šimon?“ vskliknil je, in tudi njemu je bilo, kakor bi ga železna pest grabila za srce. A takoj je bil zopet miren. „Vsi so dejali, da si umrl; in sedaj si tù! Pozdravljen, Šimon —!“ reki mu je ponudil rokó.

„Pa ta — ta — kaj pa ta?“ kričal je óni, kažóč Ciliko in otroka.

„Ta je moja — moja žena! In moj otrok!“ zavrnil je Mohorič z mirnim glasom.

„Tvoja žena?“

Pogledal ga je divje in sovražno; misliti je bilo, da pograbi brata za vrat.

„Haha!“ zasmijal se je hripávo; „za dóto sta pa vzela, kar sem jaz pustil; in morda bi še nekaj dala, za nekoliko maš — kaj ne, da bi bil ostal jaz tam doli in trohnel v kakem jarku!“ Stisnil je zobé, da so zaškrpali, zasukal se prav po vojaško na desni pēti in odšel po stezi navzdol.

Tone je naložil vnovič voz in odpeljal pšenico, Cilika pa je žela dalje. Bila je kmalu na konci in Mohorič je prišel po zadnje snópje. Naložil je je lepo na vozič, da je ostala v sredi mala otlina, in tja je dal otroka počasi in varno ter odpeljal ga proti vrhu, žena je šla za njim, in sedaj šele utrnile so se ji solze. Toda otrla jih je takoj, in pogled, s katerim je zrla za možem in za sinom, bil je tako jasen, tako žarek, kakor jutranja zora. —

Šimona ni bilo več blizu, a teden pozneje je dobil Mohorič tožbo nj. govo po sodišči vročeno zaradi posojenih petsto goldinarjev.

„Z grunta naju spravi!“ rekel je Tone svoji ženi. Ona ni vedela odgovora.

Po večerji, ko je otroče zaspalo, stopila pa je k možu, ki je sedel za mizo, in zamišljeno pušil tobak iz kratke pipe ter vprašala:

„Pa kaj, če naju spravi z grunta? Gostovála bova na tujem in delala, kakor sedaj! Saj nama ne bo slabeje!“

On jo je pogledal z mrkim očesom.

„Ali otrok! Ta ne bo imel dóma!“

„Če bo priden, živel bo lahko in dobro! In jaz imam tudi še nekaj v gruntu, kar mi ne odide!“

Tone je uprl glavo v obe roki; pri vsi skrbi in bolesti je bil vendar tako srečen; sedaj bolj, nego kedaj prej, kajti vedel je, da mu žene ne izneveri nihče na vsem svetu ne.

Šimon je res hotel zvršiti svojo osveto: prodaja Mohoričevega posestva je bila že oklicana.

Toda tisto nedeljo, ko je birič pred farno cerkvijo naznanjal to ljudem, sprl se je Šimon ves vinjen v krēmi s trškimi fanti, in konec je bil ta, da je óni obležal v veži nezavesten z razbito čepínjo. Prevideli so ga še tisto noč, proti jutru se mu je vrnila zavest, in potem je poslal po Mohoriča in ženo njegovo.

Prišla sta takoj.

„Sedaj pa res umrjem — Tone,“ šepetal je ranjenec, „sedaj pa imejta doto mojo — vso, vso — vsa naj bo vajina.“

Napravil je oporoko, potem pa Ciliki rekel, naj stopi k njemu. Prijel jo je za róko in držal jo dolgo v svoji krepki, koščeni ter zrl

v jokajočo ženo, a govoriti ni mogel več. Omótica ga je prevzela, in proti večeru je umrl. —

Mohorič ima danes novokrito streho na hiši in v hlevu štiri répe. Tudi deklo je moral vzeti.

Nedavno pa so mu nesli družega fantiča h krstu. Botra je bila z otrokom že pred hišo, boter pa je stal še na pragu kamre, kjer je ležala mati.

„Ej, Mohorič!“ obrnil se je le-tá nazaj v sobo, „kako ga bomo pa krstili? Pozabil bi bil skoraj povprašati!“

„Hm,“ zamrmral je oče in obrnil se na pol v stran, da ga boter ni mogel videti v obraz; „Šimon naj bo, Šimon!“ dejal je potem naglo.

Tačas sta se ujela z ženo v pogledu, in oba za jeden trenutek nista mogla ločiti očesa od družega.

„Saj je v pratiki že drugi teden!“ pristavil je Mohorič in odšel pogledat, kako je z živino v hlevu.

„Matica Slovenska“ in „Družba sv. Mohorja“.

Statistična študija.

Sestavil Evgen Lah.

V.

D). Tržaško-koperska škofija.

Kakor že znano, je tržaško-koperska škofija gledé absolutnega števila svojih udov pri „Matici Slovenski“ že na tretjem, pri „Družbi sv. Mohorja“ šele na zadnjem mestu. Gledé relativne razdelitve pa z ozirom na absolutno prebivalstvo so tržaško-koperske razmere pri obeh, posebno pa še pri „Družbi sv. Mohorja“ podnormalne.

„Matica Slovenska“ ima po Tržaško-Koperskem vsega skupaj 139 članov, ki so v sploh omenljivem številu raztreseni po devetih različnih dekanijah. Posameznike imajo še tri dekanije; štiri dekanije so pa brez matičarjev. Kakor pri Goriškem, bomo se tudi tu natančneje pečali le s prvo vrsto dekanij in jednako tudi pri tržaško-koperskih razmerah „Družbe sv. Mohorja“ jemali ozir le na te dekanije iz že navedenega vzroka.

Absolutno največ matičarjev ima seveda dekanija Trst z okolico, namreč 67. Takoj za njo pa pride gledé absolutnega prebivalstva jedna najmanjših tržaško-koperskih dekanij, to je tomajska, ki ima 36 matičarjev;

9 jih ima kastvanska, 8 dolinska; 6 Pazin in Pičan skupaj, 5 Koper, po 3 konečno Buzet in Jelšane.

V primeri med skupnim absolutnim prebivalstvom in med svojimi absolutnimi prebivalstvi bi morale imeti dekanije: tržaška 80, kastvanska in pazinsko-pičanska po 14, buzetska, jelšanska in koperska po 9, dolinska 8 in tomajska le 5 članov.

Z ozirom na večjo ali manjšo razliko med resnično in normalno razdelitvijo vidimo, da so posebno ugodne matičine razmere v tomajski dekaniji; normalne ali blizu normalne v dolinski in tržaški; povsod drugod pa podnormalne, po nekodi celo močno.

Sploh pride po Tržaško-Koperskem jeden matičar na 1822 ljudi, posebej pa: po Tomajskem že na 268, po Dolinskem na 1827, po Tržaškem na 2162, po Kastvanskem na 2870, po Koperskem na 3287, po Pazinsko-Pičanskem na 4248, po Jelšanskem na 5507 in konečno po Buzetskem na 5517.

Primerjajmo navedene razmere z razmerami v škofijah, ki smo jih že natančneje popisali. V primeri s Kranjsko bi morala imeti tržaško-koperska škofija 379 udov, ker je njeno absolutno prebivalstvo le 1,9krat manjše, kakor kranjsko. Ker je pa število tržaško-koperskih matičarjev 5,3krat manjše, kakor število kranjskih matičarjev, je tedaj v primeri s kranjskim skoro trikrat prenizko. V primeri s Spodnjo Štajersko bi morala imeti „Matica Slovenska“ po Tržaško-Koperskem 182 udov, ker je prebivalstvo le 1,6krat manjše. Vendar je število udov 2,1krat manjše, kakor število spodnje-štajerskih udov, tedaj v primeri s Spodnjo Štajersko še vedno prenizko. Jednaka je z Goriško. V primeri z Goriško bi morala imeti tržaško-koperska škofija vsled 2,1krat večjega prebivalstva 234 udov pri „Matici Slovenski“; ima jih pa le 139 ali 1,3krat več, kakor Goriško, tedaj precej premalo. Iz te primerjave je sploh razvidno, da je bilo število tržaško-koperskih matičarjev dosedaj relativno najnižje.

Z ozirom na kranjske razmere so v tržaško-koperski škofiji le tomajske razmere nadnormalne (te pa močno), vse druge so pa podnormalne; istotako z ozirom na spodnje-štajerske in na goriške.

Popisane tržaško-koperske dekanije imajo 432 krajev; ker se v njih nahaja 139 članov, je relativna razširjenost članov z ozirom na kraje le nekoliko slabša, kakor na Goriškem. Kraji morajo biti tedaj, ker je število članov tako močno podnormalno, v primeri s kranjskimi in spodnje-štajerskimi veliko večji. Tudi tu je, kakor po Goriškem, ta primeroma zelo ugodna razdelitev po krajih le navidezna, ker se od imenovanih 432 krajev matičarji nahajajo le po 47 krajih, tako da pridejo na vsak kraj, kjer se sploh udje nahajajo, po trije udje. To je sicer zelo ugodno, toda

prouzročeno le po Trstu in Sežani, kjer se nahaja 59, oziroma 20 članov. Povsod drugod nahajamo še po manj kot 5 članov, v dostih krajih le posamezne.

Pri „Družbi sv. Mohorja“ imajo navedene dekanije skupaj 1290 članov, ki se absolutno tako delé, da jih ima tržaška 527, dolinska 276, tomajska 227, jelšanska 101, koperska 100, pazinsko-pičanska 24, kastvanska 20 in buzetska le 15. Po Tržaško-Koperskem pride tedaj sploh jeden član „Družbe sv. Mohorja“ na 193·5 prebivalcev, kar je z ozirom na razmere po družih že opisanih škofijah, oziroma nadškofijah, posebno z ozirom na goriške zelo neugodno. Relativno ugodna je še razdelitev v dekanijah tomajski in dolinski, kjer pride jeden član „Družbe sv. Mohorja“ že na vsacih 42·5, oziroma 53 prebivalcev. Z ozirom na tržaško-koperske razmere sploh je razdelitev še vedno nadnormalna tudi v dekanijah: jelšanski in koperski, kjer je vsak 163., oziroma 164. prebivalec ud „Družbe sv. Mohorja“. Menj ugodne, sploh pa že podnormalne, so tržaške razmere; le vsak 275. Tržačan je vpisan v „Družbo sv. Mohorja“. Veliko neugodnejše so pa razmere še drugod; tako pride jeden ud „Družbe sv. Mohorja“ v dekanijah: pazinsko-pičanski na vsacih 1062, v buzetski na vsacih 1103 in v kastvanski šele na vsacih 1292 prebivalcev.

Z ozirom na razmerje med skupnim absolutnim prebivalstvom imenovanih dekanij in absolutnim prebivalstvom posameznih dekanij posebej bi pa morale imeti: dekanija tržaška z okoli 748 članov, kastvanska 134, pazinsko-pičanska 132, buzetska, jelšanska in koperska po 85, dolinska 75 in tomajska 49.

Tržaško-koperski člani teh osmih, oziroma devetih dekanij, so razdeljeni po 64 farah. Ker je število tržaško-koperskih članov „Družbe sv. Mohorja“, kakor smo že dejali, neprimerno nizko, število farâ pa, po katerih prebivajo, še vedno precej visoko, je iz tega razvidno, da imajo fare večinoma le po prav malo udov. Če delimo fare zopet v običajnih najst kategorij, bomo tudi opazili, da je v resnici najnižja kategorija (fare z 1—10 člani) najmočnejše zastopana, ker ji pripada polovica farâ, namreč 32 farâ; z 10—20 člani je 15, farâ tretje in četrte vrste po pet, fare pete vrste (40—50 članov) so štiri, farâ šeste, osme in desete vrste ni nič, farâ sedme, devete in najst vrste pa po jedna, namreč Sežana s 64, Rojan s 83 in Trst z 274 društveniki.

Ako primerjamo tržaško-koperske razmere pri „Matici Slovenski“ z onimi pri „Družbi sv. Mohorja“, pridemo do naslednjega zaključka. Pri obeh društvih so razmere z ozirom na splošne razmere dotičnih društev sicer podnormalne, le s tem razločkom, da se one pri „Družbi sv. Mohorja“ na-

gibajo že k ekstremu, med tem ko se one pri „Matici Slovenski“ ne oddaljuje toli od normala.

Z ozirom na razmerje med tržaško-koperskimi člani „Družbe sv. Mohorja“ in med člani družih že opisanih škofij opazujemo to-le. V primeri s kranjskimi razmerami bi morala imeti „Družba sv. Mohorja“ po opisanem Tržaško-Koperskem 5760 članov, namreč le 1·9krat menj. Ker jih ima pa le 1290, tedaj je njeno število v primeri s kranjskim 4·5krat premajhno. Kranjski razdelitvi jednake razmere nahajamo po Tržaško-Koperskem le v tomajski dekaniji, kjer je število udov 4·6krat večje, kakor bi moralo biti z ozirom na dejanske tržaško-koperske razmere sploh v primeri z absolutnim prebivalstvom dekanije; blizu take so pa še v dolinski dekaniji, kjer je faktično število 3·6krat večje od normalnega.

Z ozirom na Spodnjo Štajersko bi morala imeti „Družba sv. Mohorja“ po Tržaško-Koperskem 5600 članov; nje število je tedaj 4·3krat premajhno in vladajo ravno tako normalne spodnje-štajerske razmere, ali vsaj blizu normalne le v dekanijah tomajski in dolinski.

Z ozirom na Goriško pa bi moralo biti po Tržaško-Koperskem celó 8919 udov; ker je njeno prebivalstvo 2·1krat manjše, število udov pa skoro 3·3krat večje, tedaj je število udov skoro sedemkrat prenizko, tako da sploh nobena tržaško-koperska dekanija z ozirom na goriške normalne razmere nima normalnega števila udov.

Knjižne redkosti slovenske.

Spisal L. Žvab.

(Dalje.)

V. Bogoslovstvo.

20. Ta frezhna inu nesrezhna vezhnoft v ti fraj voli popre popifano od Janesa Mana f. J., sdaj pa k tretimo malo v krainski sprahi v druk dano. V Lublani p. Ad. H. Hohn. 1803. („Mittheil. des hist. V. f. Krain“ 1857. na 91. stráni) Šafařik omenja na 134. stráni samó knjigo s 1768. leta in dodaje opomnjo: „Die 1te Ausg. ist unbekannt“. Po vsej priliki je baš to (s 1768. l.) prvo izdanje.

21. Karszanske lepe molitve, sdai pervizh is Bukovfkgia inu Nemfhkiga jesika v' nash Slovenfki tolmazhene fkusi Jurja Dalma-

tina. Betbüchlein windisch. Witebergae 1584. 8°. Ein Ex. in der Lyceal-Bibl. in Laibach. (Šafařík stran 140.)

Ob enakej knjigi piše Šafařík na imenovanem mestu: ... „2te Ausg. von Felizjan Truber: V' Tibingi skusi Georga Gruppenbacha 1595. 12°. 337 S. Ebenfalls auf der Lyceal-Bibliothek in Laibach.“ Doslej smo zatorej vedeli samo za eden izvod tega izdanja. Drugi iztisek čuva knjižnica vélicege semenišča goriskega! Prvih osem strani z naslovnim listom nedostaje, a ostalo je vse prav dobro ohranjeno. Stranij ima 337 zaznamenovanih in 4½ nepaginiranih: „Register teh Molitvi, katere so letukaj notri sapopadene.“ Vezan je ta izvod v usnje s knjigo: „Ta celi catechismus . . . v' Tibingi, Skusi Georga Gruppenbacha, Anno 1595“, katero sem navel mej pesmimi pod 9. čislom. Obe knjigi sta iste velikosti in strani so enako ukrašene.

22. Pokojni prof. Štefan Kocjančič je pisal v „historia archidieceos Goritiensis, Goritiae 1875“ na 161. strani: „Cusani Josephus natus circa annum 1698, ordinem Cappucinatorum ingressus, serius eidem vale dicto sacerdos saecularis factus, in lucem edidit Catechismum Slavonicum. Plura de hac re rescire non potui. Etiam alia quaedam scripsisse eum certum est.“ (Cusani Josip se je porodil okolo 1698. leta; bil je najprej kapucinec, a potem javen duhovnik in dal je na svetlo slovenski katekizem. Več o tem mi ni bilo mōči zvedeti. Izvestno je, da je pisal še drugih stvari.) — Tega katekizma se doslej ni še nikomur posrečilo isteknoti. Druge Cusanijeve knjige se vendar nahajata dva izvoda, eden v tržaški mestni biblioteki in eden spet v semeniški knjižnici goriskej, pod zaglavjem:

„Christianus moribundus sanctissimis Sacramentis poenitentiae, viatici, & extremae unctionis rite provifus: sive Aphorismi, exhortationes et soliloquia etc. etc. collectore P. Josepho Cusani sacerdote curato. Venetiis, MDCCXLIX. Typis Modesti Fentii. Superiorum permissu.“ 16°. XII. 286 strani. Teorija je latinska, vežbanje slovensko in sicer od 80.—101., od 129.—152., od 184.—194., od 202.—221. ter od 254. do 258. strani, zatorej vsega vkupe okolo 90 slovenskih strani.

Mislím, da bi ne bilo odveč, ako izpregovorim nekoliko o jeziki! Kar se tiče pravopisa, ni nikakor dosleden: drashishi (88), fakai (93), fa takushno lubefan (93), misliti (94), shpisha, faushiti, ufamite (130), skufi (131) itd. Često udvojava soglasnike: dobreh dell, dellati (82, 83) poleg: delal, delati (83), paffel (83), doperneckal (83), s' beffedo, proffil (85), na Telleffi (86), Porrokam (88), eno urro (96), ufse kraile (130), Tellu (130), s' temmo (94) itd. tu in tam tudi samoglasnike: poot (130); vender se pogosto vidi, da je i mnogo tiskarskih napak. Šč piše: mafzhovati, pervofzhil (85).

Cusaniju rabi večkrat *u* namesto *o*, *ei* = *e* ter *y* = *i*, na primer: fapuvud, fkufi, dobruta, varuvati, dobrutlivimu Bogu (100); tuliku leit (94), kulikur je peiska, enu famu leitu, (95), veish ty (97), beilo (101), s' tiga Sveita na uni Sveit (130), reifs (137); ozhy, obhaylo, spovednyk (83), ke be bil lupar nyh voljo ygral, sylil (84), velyko (85), refmiriti (86), tayl (89), na drugi kray (95), so fa nym shly (130). Nekaterokrati mu je ušel spolnik: tiga pofvetniga (100), te beilo tenzhizo (101), kadar bodesh imel to gnado (130), tiga kruha, en krail, ti duhi (131). V mestniki mu služi malo ne vedno *i*: u' ferzi (82), na Nebi (94), na jesyki, po grehi, u' morij, u' ognij (95), na enim krishi, u' Verti (93), per brodi (188), per S. Kerfti (101), u' letem poti (130), u' vashim ferzi (132), po mefti (188), u' Sacramenti (189), a vender piše tudi: ob zaitu (82). Mnoshčveni družilnik za moški spol: s' tuliku grehami (98), s' moimi grehi (101). Pridevnik v 2. stop.: visheishi Gofposko (84), drashishi (88), lahkeifhe (189). O zaimeni: Ke be ne bil Starishi oskerbel, inu Kratil nju potrebni shivesh, Ke be fe bil shenil, inu oblubo sklenil bres nju fveta (85); povratnega osobnega zaimka običajno ne zna, a vender piše: ke be en krail vam Kluzhe fvoih shazou dal (131); — keikai (87. 89.), keikomu (86), ky komu (85), kykomu (82), ky koga (86), kykoga (82. 89.), ky kashno shkodo, kykashen controht (88), kdu (88), ky eniga (89), kykaterimu (89). Glagolski deležnik sedanjega in minolega časa: meneozh (188), preimil (131. 132). Premnogo nemčizen in drugih tujih izrazov ter besed se je nakópilo v teh bukvah: prauhal, shleht manungo, shonal (81), ke be bil . . . ne nuznu zait ponuzal, . . . zhefmafnu pyl (83), u' drugi vishi (84), kar u' Dushnim opravilam am tizhe, bres nyh erlabnofti, frei voljo (84), ahtal (85), kordati, fglighati (86), erlaubanu, na shkarsh mere ali vage, ke be bil fausch denarie fa dobre shpendoval; ke be bil zhefmafnu shpendoval . . u' klaidler, ijgro inu shpendio (87), controht, lon, andlal (88), arznye (95), nuzala (96), strai-finge (97), moi Arzat (100), Ceringa, shpisha, gvant (130), pod shtaltjo (131), urshoh (134), kraft (135) itd. Zabeležiti mi je vrhu tega še pričujoče: oblastovanje (89), de be ne bil . . . oblagan zhes poshtenje (90) neffiteje (t. j. srce) pred sheknu tijftiga paklenskiga ognja, famuzh le . . (94), shivenje (93. 94. 97. 99.), ozha (97), klukam nadauri te peklenske kehe (97), uffigamozhi (98), shivozhe dny (99), Okratimi moy Buh fhe tu malu zaita moiga shivenja rai, ko' be te imel mei tem reshalti (99), bres shtivenja (131) itd.

Da se pa v obče blagovoljni čitatelj osvedoči, kakšen jezik piše Cusani, nudim mu tu nekoliko prepisanega od 90. do 94. strani:

„Soliloquia

Confessarij motiva suggerentis ad eliciendum dolorem

Pro personis timoratae conscientiae.

MOi prelubefnivi fte fe ja zhiftu ufih vasheh grehou spovedal, inu obtoshil, Kakor Koli se snaidete Kriu pred Bugam; de pak bo Buh perterdil u' Nebessih to S. Abfolution fa odpufzhainje vasheh grehou fadobiti, fam veste, de ny fadofti, de fte fe dolshan dal, inu obtoshil na fpuvidi; temuzh treba je de fourashite vashe greshnu shiuljenje, inu obudite u' vashim ferzi eno pravo grevungo. Pohleunu tedai, inu tudi favuplivu se perporozhite G. Bogu, fa gnado ga proffite, de be vy mogel prou zhes vashe grehe se fgrevati, po tem Kir ta je en posebni dar Boshy; ter en dar taku velik, de vezh ftury Buh, Kadar eniga Greshnika ufdigne is gnuffobe teh grehou, Ko' Kadar is nizh je ftvaril vus olen Sveit. Inu tudi je G. Buh oblubil, de hozhe nafs uslishati, Kadar Koli pohleunu, inu ftanovitnu bomo proffili tu. Kar je h' ifvelizhanjo nashi Dushi potrebnu; inu taku shiher favupaimo, de bomo doffegli, nai fi nemamo nobene urednofti; fakai Buh nafs rad uslishe, inu ne gleda nashe urednofti, temuzh niegove obljuje inu dobruta, taku rekozh, ga filio: Si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. (Exod. 22. 27.) Premishluite tudi dobruto nafhiga G. Boga taku velyko, de, Ke be mogozhe biluniega lubiti s' eno lubefnjo bres, Konza, s' lubefnjo bres Konza be ga imeli lubiti: premishluite njega lipoto taku fila velyko, de je nemogozhe toifto vedeti, inu jo ne lubiti taushentkrat vezh, Kakor, sami-febe; taku de, ke be Buh fujo lipoto puftil videti tim Hudyzham, Kir ga fadai preklinjajo, be ony njih foverashtvu u' lubefan, Kletve u' tulku zhafti prebernili, Pole fadai be bil imel lubiti leto neifrezhenno dobruto, vy pak fte jo fanizhoval, inu fte nij shpotlivu herbet obernil, de fte fahajal po vashim shleht pshelenjo, Kir fte se superftavil njega fveti voli, fa vashi ne odpovedati. Premishluite njega neifrezhenno modrust, Kir gledal vafs je, Kadar fte greshiu, inu bres Konza mu je bil fourash vash greh; inu vy vender fte ga hotel dopernefti, Kakor de be vafs ne bil videl premislite Boshie neutrudlivu Previdenje, ja uffe skufi perprauleno vam dati uffe dobru, inu vy fte fi s' njo poslushil u' vasheh grehih, Kakor de be dolshnu bilu eniga Puntaria oskrbeti: premislite Boshjo mogozhnoft skufi priprauleno vafs obraniti pred uffym hudim, inu vy fte jo fturil truditi s' vashimi grehami aku be mogozhe bilu, raunu Kakor de be dolshnust bila eniga Faratarja shermati. Buh vafs je po fuoim pildi ftvaril, inu uffe rezhy K' vashi slushbi: je fturil de fte fe rodyl v' eni Chriftjanski Dsheli, de vidite to pravo luzh nashe S. Vere. On vafs je do fadai prehranil, Kir vafs je reishil od tulku nafrezh te Dushe, inu teleffa, vezhneh, inu zhafneh. On vafs

je u' fvojo Otroufzhino ufel per S. Kerfti, inu tulku Krat gor ufel, de fte deleshen ratat urednosti njega prelyte Svete Kervy u' Sacramentih S. Spuvidi, inu S. Obhayla, Kir je tudi u' ty vishi fam febe vam dal. tulikukrat h' pokuri Klizal: tuliku Krat vafs je zhakal, Kir be bil lohku po doper-neshenim grehi vas prekuznil u' vezhno ferdamanje: Je ukupil vashe fvelizhanje s' neifrezhenno zeno fuoiga shivenja, Kir je Zhlovek postal, inu Zhlovek s' velikimi revami obloshen; je tulku nuje trpel, tulku terplenja preftal, tulku pregananja preneffil, de je hotel umreti na enim Krishi med dva Resboinika, fa vafs je hotel shaloften biti u' Verti, Kervavu fe potiti; fa vafs je berizham mozh dal, de fo ga vefali, de fo ga bili, de fo ga zukali. de fo shlofali, inu pluvati tijsto S. Oblizhje, kateru Nebeffa vefely. Sa vafs je bil tepen, inu odert do belleh kofty, s' ternjavo krono kronan, fashpotovan, inu od uffeh Ludy favershen; fa vafs obfojen je bil k' smerti, inu perfilen fam fuoi krish nefti, na katerim paar nah, prekounjen od Judau bres nobeniga ufmilenja try ze le ure na treh sheblih viffejzoh s' prevelykim terplenjam je umerl, inu shelel she vezh terpeti fa vashiga ifvelizhanja voljo, ke be treba bilu.

Inu ufai vy nikar le ni fte Boga fahvalil, kir fte bil dolshan fa tuliku dary, fa takushno lubefan; temuzh fte fametal fuojo priafnoft, pod noge vergal fvoje S. Sapuvidi, ne maral fa fvoje obetanje, nuje, fa fvojo prelito kry, terplenje inu smert.

Inu fakai? morebiti fa kashen velik dobizhek, fa kei ushivati dolgo zaita? Ah! fte ga reshail fa nez, fa en prekleti lusht, me je fram na tu misliti! Oh! prekleti te dai grehi, de be ufai nigdar ih ne bil fturil! prekletu reslushtanje! Kir s' prizho nyh fte fapuftil Boga en ftudenz vezh-niga shivenja. Ni fte ureden vashe ozhy gori usdigniti pruti Nebeffam".

Tržaškemu izvodu je pridejanih še nekoliko listov; na prvih treh stranéh je pisana z roko latinska: Formula Impertiendi Benedictionem, et plenariam Indulgentiam Papalem. Zádaj čitamo rokopis: Dies Irae dies illa etc. Carniolicum, in dobro bi bilo ustanoviti, je-li in od kod je prepisana ta pesem, za tega delj jo tù objavljam:

Boshia muzh se bo serdilla,
s' vogniam vus sveit gonobilla,
prizho David, inu Sibilla.
Kaj tu ima s' en strak bitti,
kadar ima Richter priti
ufse rizhi zhistu soditti.
Glas Trobente so bo shlisav,
use grobe strasnu bo prihajav,
h' Rihnim stollo use bo vabov.
Smert bo v' strahu, inu natura
kir bo gor ustalla Creatura

in' suoj odgovor sodniki dalla.
 Ene buque bo ta Rihtar odprov
 v' katerih je ufse rizhi sapifsav
 is' nih zheshe sveit bo sodbo sklenov.
 Kadar bo ta Rihter sedov,
 kar je skriunv, bo ozhitnu sturov,
 inu ufsakimu po delli vernov.
 Vbogi greshnik kaj bom rekov,
 koga k' pomuzhi bom jest klizhav?
 kir she te brumne bo strah obshov.
 O' krail vezhne strasne zhasti
 kir si nafs reshov v' millösti
 mene takrat ne sapusti.
 Spouni o Bog usmilen Jesus
 de tuoje poti ursoh sim vuvs
 sturi, de mene ne pogubes.
 Si me iskau, si se utrudov
 si me reshov, krish si terpov
 ne bodi sa obstoin, kar si dellov.
 Ti si Rihter kir prov sodish
 profsim, moj Bug, mene odpustish
 prejdem s' mano v' sodbo stopish.
 Jest sdihujem koker gresnik
 sram me je kir sim nesramnik
 odpusti o Bog moi stvarnik.

† †

Tij si Mano odvesav Magdalleno
 Resbojnika na krishi se uslishav.
 s' tim se tud' meni upanie dav.
 Moje proshnie ne so refs vredne
 ti vender o Bog daj de mene
 ta vezni ogan se ne dotekne.
 V' mei Ouzhizhe mene isrozhi
 od koslizhu me prozh lozhi
 na desno stran me poloshi.
 Kadar bodo ti prekleti,
 noter v' vezhni ogen vsetti,
 is' isvolenimi me ozheshe stetti.
 Jest profsim te pohleunu
 s' moim serzam, kir je reunu
 sa moj konz scherbi vrednu.
 Strashan dan pouhen jokania
 bo ta dan gori ustajenia
 kadar bô sojen krii Zhlovik
 Pomillime Bug moj stvarnik
 Vsmillen Jesus tij si Bog moj
 Daj Dushizam vezhni pokoj.

A men.

O Cusaniji nisem mogel mnogo doznati do denes. Prijatelj J. K. mi je pisal novembra meseca 1882. l. iz Gorice: „Prof. Štefan Kocjan-čič misli, da je bil Josip Cusani rojen v sv. Petri pri Gorici. Izvestno je, da je bil kapucinec, pozneje je stopil iz samostana in bil svetni duhoven, verjetno okolo 1730. leta v Šempasi. Pri kapucinih sem bil, a nisem mogel dobiti ničesar, kajti 1810. leta so Francozi razdrli trinajst samostanov, vsem pa pobrali zapisnike in arhive ter — požgali.“ — Morebiti se dá kaj najti v samostani pri sv. Križi Vipavskem!

Zvedel sem v Czörnigovi zgodovini: „Das Land Görz und Gradiška, Wien, Braumüller 1873.“ na 524., 763. in 836. strani, in v Morel-lijevem: „Saggio Storico della Contea di Gorizia, Gorizia 1773“, na 116., 156. in 350. strani, da je bivala že v 14. stoletju in dalje na Goriškem plemenita obitelj Cusani; prof. S. Rutar v „Zgodovini Tolminskega, v Gorici 1882.“ se spomina Cusanijev na 39., 86. ter 131. strani in Gio. Pietro: „Corona della nobiltà d' Italia, Bologna 1639“ v I. deli na 78., 228., 278. in 309. strani ter v II. deli na 418. in 660. str. P. F. Amand. Hermann, „Capistranus Triumphans etc. Coloniae MDCC“ navaja na 383., 719., 838 in 833. strani, Dominum Cardinalem Cusanum, ki je žil v prvi polovici petnajstega veka. (Dalje prihodnjič.)

Listek.

Nove knjige slovenske. Prizori iz otroškega življenja. Stoprav po preteku dveh let se je uresničila ideja, rekše sklep občnega zbora društva „Narodna šola“ z dne 10. septembra 1884. l. Takrat namreč so zbrani društveniki, uvidevši veliko praznoto na literarnem polju za slovensko mladež, sklenili izdavat knjižice slovenski mladini v pouk in kratek čas. Temu ukrepu se je pridružil še drugi, po katerem je bil odbor društva „Narodna šola“ pooblaščen, nastaviti po deželi učitelje poverjenike za nabiranje prostovoljnih denarnih doneskov, s katerimi bode jelo potem napominjano društvo izdavat toliko potrebne knjižice naši mladini v pouk in kratek čas.

Odbor društva „Narodna šola“ je že v svoji prihodnji seji meseca oktobra 1884. l. postavil po deželi 25 učiteljev poverjenikov, ki so takoj začeli svoj posel zvrševati. Precēj denarja se je nabralo v kratkem času, četudi nekateri poverjeniki, bodisi po lastni malomarnosti, bodisi po drugih okolnostih niso ničesa storili. Posebnih zaslug sta si pridobila pri tem poverjenika, gospoda učitelja J. Černe na Vrhniki in J. Ravnikar v Krškem s tem, da sta v ta namen priredila predpustom lanskega leta posebne veselice. Z Vrhnike je dobil odbor društva „Narodna šola“ v ta namen 50 gl. 14 kr., s Krškega pa 42 gl. 26 kr. Tudi nekateri drugi poverjeniki so doposlali precejšnje vsote, kar je sleharn lahko razvidel iz konecletnega društvenega računa za opravilno dobo 1884—1885.

Opisati bi moral sedaj nadaljno delovanje odborovo, kar se tiče ukrepa občnega zbora, da jame društvo „Narodna šola“ izdavat knjižice mladini v pouk in kratek

čas. Ker pa odbor od tistega časa dalje, ko je postavil poverjenike, ni imel nobene seje več, težko bi mi bilo govoriti na njega hvalo o knjižici, ki je zgolj le po trndu in posredovanji društvenega predsednika g. Fel. Stegnarja zagledala beli dan. — Ko bi on ne bil na svoj rovaš stopil v dogovor s tiskarjem Grubbauerjem v Lincu in pa z g. Funtkom, ki je blagovolil Grubbauerjevim slikam napisati primerni tekst, niti danes bi ne imeli te knjižice in za ta namen že nabrani denar bi ležal še danes mrtvo obrestovan v ljubljanski hranilnici. — Usoglasim si pri ti priliki opomniti na potrebo, da se prenaredi jako pomanjkljiva in že zastarela pravila društva „Narodna šola.“ Ako so v obče odbori s prevelikim številom odbornikov jako neumestni, velja to še posebej o naši „Narodni šoli“, kjer velevajo društvena pravila, da mora biti vsaj 6 odbornikov v Ljubljani, to je, oni morajo biti ljubljanski učitelji, a le 3 smejo biti vnanji. Kdor pozna razmere, kakeršne so bile pred petimi leti in kakeršne so de oia še dandanes, umel bode lahko, kaj hočem povedati s tem, da navajam jako nesrečni paragraf društvenih pravil, kar se tiče volitev.

Čast in hvala, da smo dobili knjižico, katero je ravnokar izdala „Narodna šola“, gre torej v prvi vrsti le društvenemu predsedniku g. F. Stegnarju, kar mu bode tu očitno pripoznano!

Knjižica „Prizori iz otroškega življenja“, spisal Anton Funtek, založila „Narodna šola“ v Ljubljani, tiskal Matej Grubbauer v Lincu, obseza na 24 straneh 12 barvanih slik in ravno toliko tem slikam primernih pesmij. Tudi na platnicah je dvoje slik z naslovom vred.

Da je g. Funtek spisal knjigo, ki naj bi nadomestovala nemške „Bilderbücher“, vredno je tem bolj hvale, ker je s tem popolnil veliko praznoto v slovenski mladinski literaturi. Šest do osemletnim otrokom nismo imeli sedaj kaj v roko dati; preobširne so vse slovenske knjige te vrste zanje. Ker večinoma niso ilustrovane, tudi zaradi tega ne ugajajo malim otrokom, ki ljubijo veliko bolj slike, kakor suhoparni tekst, katerega začetniki v branji umeti ne morejo.

Posebno všeč so nam tudi kratki stavki, ki le redkokdaj sezajo iz jedne vrstice v drugo. G. Funtek, pedagog, uvaževal je to pri vseh pesmih. Želeli bi bilo le, da se v prihodnje odstrani raba menj razumljivih besed, kajti čestokrat nimajo otroci nikogar, ki bi jim te razlagal.

Tudi po vsebini so pesmi zelo mnogovrstne. Pesem „Pri kokoših“ uči otroka usmiljenja do živali, a druga, „Dobrotna Minka“, usmiljenja do siromakov. Pesmi „Mali zaspanček“ in pa „Bodi oprezen“ sta zgolj prizora, kakeršni se v otroškem življenju pojavljajo vsak dan. — Pesmi „Pri golobih“ in „Lačen psiček“ pisani sta v onem naivnem jeziku, katerega čestokrat slišimo pri naših otrocih, kadar se pogovarjajo z živalimi. Tudi pesem „V kuhinji“ je prejšnjima podobna; razločuje se od njih le v tem, da sedi tu okoli kotla čvetero otrok. „Štirje godci“ je pesem, ki opisuje bosopétega Marka v družbi treh gosij. Vesela ta družba tako razsaja, da se vzbudi mlajši bratec. — Pesem „Umetnik“ predstavlja nam óno vrsto otrok, ki vadi že v nežni mladosti óni dar, ki pozneje čestokrat ustvarja umetnike — slikarje. — Pesmi „Deček z opico“ in „Poredna dečaka“ imata snov iz življenja mestnih otrok. Ubog deček služi z naučeno opico in malo lajno sebi in živali kruha. Poredna dečaka, ki imata nalog snažiti mestnim gospodom čevlje, mažeta si s ščetkami nosove. — Zadnja pesem „Trije vojaki“ je povse originalna misel, kakor so tudi originalni prizori med dečaki, ki igrajo vojake.

Papir je močan, tisek velik in razločen. Cena knjižici — izvod velja 20 kr., po pošti 5 kr. več — je pa primeroma nižja nego nemškim knjigam te vrste. Upati smemo torej, da bode knjiga kmalu razprodana ter da nam kmalu dojde drugi zvezek te knjižnice za slovensko mladino. —j—

Trubarjeva tristoletnica. Na povabilo slovenskega pisateljskega društva v Ljubljani se je zbralo dne 3. julija v salonu ljubljanske čitalnice več odlične gospode, da je dostojno praznovala tristoletni spomin Trubarjeve smrti. V daljšem slavnostnem govoru je prof. Fr. Levce zbranim čestiteljem Trubarjevim podal živo sliko njegovega življenja in delovanja ter je v govoru svojem zlasti poudarjal nesmrtno zasluge Trubarjeve za književnost slovensko. Slavnostnega banketa se je udeležilo do 80 oseb. Z navdušenimi govori in ubranim petjem smo čestili moža, ki je položil osnovni kamen najimennitnejšemu delu narodne prosvete naše. Tudi v Trstu so 3. julija na enak način slavili spomin Trubarjev in g. Lovro Žvab je v dovršenem govoru slavil velike Trubarjeve književne zasluge za vse Slovence.

Zupanova slavnost. Dne 11. julija se je v rojstveni hiši slovenskega pesnika in pisatelja slovesno odkrila spominska plošča, o kateri smo govorili že v zadnjem listu. Iz Ljubljane so prišli pisateljsko društvo, „Slavec“ in „Sokol“; iz Kamnika pevsko društvo „Lira“, iz Dola ondodno bralno društvo. Naroda je bilo zbranega pri tem velikem narodnem prazniku gotovo do 3000 duš. Na Prevoje došla društva je pred slavolokom pozdravil g. župan Janko Kersnik in po izbornem slavnostnem govoru g. direktorja Fr. Wiesthalerja se je odkrila slavnostna plošča. Do pozne noči so se potem vrstile pesmi in napitnice, v katerih so govorniki proslavljali spomin dr. Zupana in njegove velike zasluge za književnost slovensko. Ločili smo se od prijaznih Prevoj prepričani, da je hvaležni narod dostojno proslavil spomin narodnega pisatelja in mučenika.

Jurij Šubic — Hrvat. V Berlín izhajajoči list, „Illustrirte Frauenzeitung“, prinaša v svoji števil. 13. z dne 1. julija t. l. podoba Jurij Šubičeve slike, katero je pred nekaj leti razstavil v pariškem „Salonu“ pod imenom „Avant la chasse“, in se jako laskavo izraža o nji. Predstavlja nam podoba normandskega kmetkega lovca, ki se odpravlja na lov. „Ljubljanski Zvon“ je o svojem časi že poročal o ti sliki, katero je naš slikar zvršil v Normandiji. „Lokalni kolorit in izvrstna poraba svetlobe sta pridobili podobi upravičeno priznanje“, pravi „Ill. Frauenztg.“ ter pristavlja: „Umetnik Georges Subic (sprich Subitsch) je rodом Hrvat in rojak Skarbine, ker se je oče tega tudi porodil v Hrvatski. Oba umetnika sta si slična kar se tiče natančnega opazovanja narave in presenetljivo realistične v efekti svetlobe.“

„Gallus Jakob“ — tako piše Hermann Mendel, „Musikalisches Conversations-Lexikon IV. Band, Berlin 1874. pg. 115—116.“ — „einer der bedeutendsten deutschen Contrapunktisten der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts, hieß eigentlich Hähnel oder in der Volksmundart Handl. Um 1550 zu Krain geboren, wurde er Kapellmeister des Bischofs Stanislaus Pawlowski von Olmütz, darauf kaiserl. Kapellmeister und starb sehr berühmt am 4. Juli 1591 zu Prag. Die zahlreichen Trauergedichte auf seinen Tod bilden in der Strahover Bibliothek zu Prag eine eigene Sammlung. — G.'s Ansehen als Tonsetzer war sehr gross, und er verdiente auch das Lob vollständig, welches ihn den besten italienischen Tonmeistern seiner Zeit würdig zur Seite stellte. Vom deutschen Kaiser erhielt er 1588 zur Herausgabe seiner Werke ein Privilegium auf zehn Jahre, und diese sind: „Musicum opus 5, 6 et 8 vocum“ (4 Theile, Prag 1586, 1587 und 1590; in Frankfurt a. M. und Nürnberg, trotz des Privilegiums schon 1588 und 1591 nachgedruckt); im 4. Theile befindet sich u. A.

ein Gesang für 24 Stimmen, in vier sechsstimmige Chöre getheilt; ferner „Moralia 5, 6 et 8 vocibus concinnata, atque tam seriis quam festivis cantibus voluptati humanae accommodata. (Nürnberg, 1586) mit 47 Stücken verschiedener Art; „Harmoniae variae 4 vocum“ (Prag 1591); „Harmoniarum moralium 4 vocum liber 3“ (Prag. 1591); „Sacrae cantiones de praecipuis festis per totum annum 4, 5, 6, 8 et pluribus vocibus“ (Nürnberg, 1597); „Motettæ quæ prostant omnes“ (Frankfurt a. M. 1610). Endlich befinden sich noch in Bodenschatz's „Florilegium portense“ 33 Gesänge von ihm, unter diesen das berühmte „Ecce, quomodo moritur justus“, welches neuerdings Repertoirstück des Berliner Domchors geworden ist.“

„Allgemeine deutsche Real-Encyclopädie, Leipzig 1852, VII na 437. stráni piše razven že znanega:

„Hänel Jakob... starb sehr jung zu Prag...“

„Grosses vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste, welche bisshero durch menschlichen Verstand und Witz erfunden und verbessert worden. ecc. Halle und Leipzig, Im Verlag Joh. Hein. Zedlers 1735. X. Band, pag. 211.“

„Gallus Jacobus, sonst auch Händl oder besser, Hännel genannt, des Bischoffs zu Olmütz, Stanislaw Pawlosky, Capell-Meister, aus Crain gebürtig, wo er ohngefahr im Jahr 1550. geboren worden, gab unter dem Titel: Musicum opus, vier Theile 5. 6. und 8. stimmiger Cantionum heraus, davon der erste an. 1586. der andere und dritte 1587. und der vierte anno 1590. zu Prag gedruckt worden. Die letzte Motette: Cantate, ist von 24 Stimmen auf Chöre gesetzt.“ L. Ž

„Philologie und Patriotismus.“ Znano je, da sta zadnje čase dva znana učnjaka češka, oba profesorja na češkem vseučilišču praškem, jezikoslovec Gebauer in filozof Masaryk izrekla, da dvojita o pristnosti kraljedvorskega in zelenogorskega rokopisa. Zaradi tega se je med češkimi učnjaki vnela huda literarna vojska pro in contra in napósled so se tudi politični časopisi začeli mešati v ta književni prepir ter udrihati po profesorji Gebauerji in Masaryku.

V IX. knjige 2. zvezku zbornika „Archiv für slavische Philologie“ se je zdaj oglasil tudi slavni učenjak profesor Jagić pod zgoraj navedenim naslovom s spisom, v katerem odločno zanikava pristnost omenjenih dveh rokopisov. „Ich meinerseits bin“ — tako piše Jagić — „wie die aufmerksamen Leser unserer Zeitschrift es bereits wissen, schon lange zur festen Ueberzeugung gelangt, dass die Sprache der Königinhofer Handschrift für dasjenige Jahrhundert, in welches sie nach dem äussern Charakter des Manuscripts versetzt wird, geradezu unmöglich ist. Das beständige Antreffen solcher alter Sprachformen, die im XIV., ja schon im XIII. Jahrh. ganz ausser Gebrauch gekommen waren, neben groben Fehlern in der Anwendung anderer Formen, die sonst nicht nur im XIII., sondern noch im XIV. Jahrh. in echten Denkmälern richtig gebraucht werden — ein solches disharmonisches Neben- und Durcheinander kann dem Philologen nie und nimmermehr als eine „dialektische Eigenthümlichkeit“ gelten: er darf sich mit einem so wohlfeilen Auskunftsmittel nicht zufriedenstellen. So kann nur jemand geschrieben haben, bei dem das lebendige Gefühl für die von ihm behandelte Sprache schon längst abhanden gekommen oder überhaupt nie vorhanden gewesen war, jemand, der auf ganz besondere Weise aus Büchern verschiedener Jahrhunderte durch künstliche Zusammenstellung oder Nachahmung sich seine eigene Sprache geschaffen hat. So und nicht anders muss das Urtheil des slavischen Sprachforschers betreffs der K. H. und Gr. H. lauten.“ ... Profesorju Jagiću odgovarja — publicist dr. Julius Greger v „Narodnih listih“.

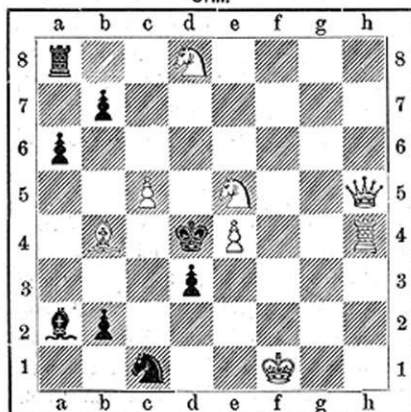
Š a h.

Ureduje Janko Kalan v Velikih Laščah.

XXVII. naloga.

Zložil Robert Braune v Kočevji.

Črni.

Beli.

Beli naredi mat v 3 potezah.

Rešitvi

nalog v 5. zvezku „Lj. Zvona“.

XXIV. naloga.

(A. pl. Gottschall-a.)

Beli.

1. L e4-f5 Črni. K d4×e5
2. S a7-c6 † K kakor koli
3. L f5-e4 ali S c5-e6, mat.

a.

1. — — — K d4×c3
2. S a7-b5 † K c3-c4
3. L f5-d3 † mat.

b.

1. — — — d6×e5
2. S a7-b5 † K d4-d5
3. L f5-e4 † mat.

c.

1. — — — b4×c3
2. S a7-c6 † K d4-c4
3. L f5-d3 † mat.

d.

1. — — — d6×c5
2. T c3×c5 kakorkoli
3. S a7 dade mat.

e.

1. — — — Kakorkoli drugače
2. T e5-e4 † K d4 kakor koli
3. L f5-e6 ali S a7-b5 † in mat.
Dvakrat dvostrana naloga!

Štev. XXV.

(J. Hanuš-a.)

1. D b3-b5 L h6-e3 ali f4!
2. S g3-e2 † K d4×e4
3. d2-d3 † mat.

a.

1. — — — L h6×d2
2. D b5-c5 † K d4-d3
3. S e4-f2 † mat.

b.

1. — — — L drugače.
2. S e4-g5! itd.

c.

1. — — — S f3 vleče.
2. D b5-d7 † itd.

d.

1. — — — S a2 potegne.
2. D d5-c5 † itd.

Ukusna tempovka (Tempozwang).

Popravek.

V XXVI. (Noackovi) nalogi naj se zbršne črni skakač na f3, katerega je stavec zagrešil. Vsled te tiskovne hibe se naloga ne dá rešiti, ako se ne popravi.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: vse leto po 4 gld. 60 kr., pol leta po 2 gld. 30 kr., četrt leta po 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Lastniki in založniki: Fr. Levec i. dr. — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fr. Levec. Uredništvo in upravnštvo v Ljubljani, v knežjem dvorci v Gosposkih ulicah, 14.

Tiska „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.

Navodilo

o pravilnem igranju šaha za začetnike.

(Dalje.)

28. B. Sicilijanska partija.

1. $\frac{e2 - e4}{c7 - c5}$ 2. $\frac{Sg1 - f3!}{e7 - e6}$ 3. $\frac{Sb1 - c3!}{Sb8 - c6}$ ali 3. $\frac{d2 - d4}{c5 \times d4!}$
 1. . 2. $\frac{d2 - d4}{c5 \times d4}$ 3. $\frac{Sg1 - f3}{e7 - e6}$
 1. . 2. $\frac{f2 - f4}{Sb8 - c6}$ 3. . 4. $\frac{Lf1 - e2!}{d7 - d6}$
 1. . 2. $\frac{f2 - f4}{e7 - e6}$ 3. $\frac{Sg1 - f3}{Sb8 - c6}$ itd.

29. C. Gambit od dame (kraljice).

1. $\frac{d2 - d4}{d7 - d5}$ 2. $\frac{c2 - c4}{d5 \times c4}$ 3. $\frac{e2 - e4}{e7 - e5!}$ 4. $\frac{d4 - d5}{f7 - f5!}$ 5. $\frac{Sb1 - c3}{Sg8 - f6}$
 1. . 2. . 3. $\frac{e2 - c3!}{e7 - e5!}$ 4. $\frac{Lf1 \times c4}{c5 \times d4}$ 5. $\frac{e3 \times d4}{Sg8 - f6}$

Odklonitev:

1. . 2. . 3. $\frac{Sb1 - c3}{e7 - e5!}$ 4. $\frac{e2 - e3}{c7 - c5!}$ itd.

30. D. Holandska partija (igra).

1. $\frac{d2 - d4}{f7 - f5}$ 2. $\frac{c2 - c4}{Sg8 \times f6}$ 3. $\frac{Sb1 - c3}{d7 - d6}$ 4. $\frac{Le1 - f4}{c7 - c6}$ 5. $\frac{e2 - e3}{Dd8 - c7}$ i. t. d.

31. D. Rtaunton-ovo otvorjenje.

1. $\frac{d2 - d4}{f7 - f5}$ 2. $\frac{c2 - e4}{f5 \times c4}$ 3. $\frac{Sb1 - c3}{Sg8 - f6}$ 4. $\frac{Le1 - g5}{c7 - c6}$ 5. $\frac{Lg5 \times f6}{e7 \times f6}$
 6. $\frac{Sc3 \times e4}{d7 - d5}$ i. t. d.

32. E. Otvorjenje s kmetom kraljevega ali kraljičinega skakača:

a. Fianchetto di Donna:

1. $\frac{c2 - e4}{b7 - b6}$; nadaljevanje: 2. $\frac{d2 - d4!}{Lc3 - b7}$ 3. $\frac{Lf1 - d3}{f7 - f5}$ 4. $\frac{e4 \times f5}{Lb7 \times g2}$ i. t. d.

b. Fianchetto del Re (tudi: Grška partija):

1. $\frac{e2 - e4}{g7 - g6}$, nadaljevanje: 2. $\frac{f2 - f4}{e7 - e6}$ 3. $\frac{Sg1 - f3}{c7 - c5}$ 4. $\frac{d2 - d4}{d7 - d5}$ i. t. d.

33. F. Otvorjenje s kmetoma pred tekačema:

- a. 1. $\frac{c2 - c4}{c7 - c5}$ 2. $\frac{Sb1 - c3}{f7 - f5}$ 3. $\frac{e2 - e4}{d7 - d6}$ 4. $\frac{Lf1 - d3}{e7 - e6}$ 5. $\frac{e4 \times f5}{e6 \times f5}$ itd.
 b. 1. $\frac{f2 - f4}{d7 - d5}$ 2. $\frac{d2 - d4}{c7 - c5}$ 3. $\frac{c2 - e3}{e7 - e6}$ 4. $\frac{Sg1 - f3}{Sb8 - c6}$ 5. $\frac{e2 \times c4}{c5 - d4}$
 6. $\frac{e3 \times d4}{d5 - c4}$ i. t. d.

34. G. From-ov Gambit.

1. $\frac{f2 - f4}{e7 - e5}$ 2. $\frac{f4 \times e5}{d7 - d6}$ 3. $\frac{e5 \times d6}{Lf8 \times d6}$ 4. $\frac{Sg1 - f3}{Sg8 - h6}$ 5. $\frac{e2 - e4}{}$ ali
 bolje: $\frac{d2 - d4}{}$ itd.

35. H koncu nam je še omenjati „Gambit na drugo roko“ v igri s kraljevim skakačem ali tekačem, namreč,

1. $\frac{e2 - e4}{e7 - e5}$ 2. $\frac{Sg1 - f3}{f7 - f5?}$ 3. $\frac{Sf3 \times e5}{}$ itd., slabo bi bilo: 3. $\frac{e4 \times f5}{}$
 in:

1. $\frac{c2 - e4}{e7 - e5}$ 2. $\frac{Lf1 - c4}{f7 - f5}$ 3. $\frac{d2 - d3!}{Sg8 - f6}$ 4. $\frac{f2 - f4!}{d7 - d6}$ 5. $\frac{Sg1 - f3}{f5 \times e4}$ 6. $\frac{d3 \times e4}{Lc8 - g4}$ itd.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja vsakega meseca 1. dan v zvezkih, po 4 pole velike osmerke ob-
sezajočih, ter stoji v Ljubljani na dom pošiljan ali po pošti prejemam:

za vse leto	4 gld. 60 kr.
„ pol leta	2 „ 30 „
„ četrt leta	1 „ 15 „

Po vseh deželah zunaj Avstrije stoji „Ljubljanski Zvon“ po 5 gld.
60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se oddajajo po 40 kr.

Dobivajo se tudi še:

„Ljubljanski Zvon“, II. tečaj (1882) nevezan po . . .	3 gld. — kr.
v Bonačeve platnice vezan po	4 „ 20 „
„Ljubljanski Zvon“, III. tečaj (1883) nevezan po . . .	3 „ — „
v Bonačeve platnice vezan po	4 „ 20 „
„Ljubljanski Zvon“, V. tečaj (1885) nevezan po . . .	4 „ — „
v Bonačeve platnice vezan po	5 „ 20 „
Letnik I. (1881) in IV. (1884) sta nam že pošla.	

Vrhu tega se dobivajo pri podpisnem upravnistvu:

„Rokovnjači.“ Zgodovinski roman, spisala Jos. Jurčič in
Janko Kersnik po 50 kr.

Upravištvo „Ljubljanskega Zvona“.
Ljubljana, Gosposke ulice 14.

OZNANILO.

Večkrat mi dohajajo vprašanja, če se dobivajo pri meni tudi
platnice za prejšnje letnike „Ljubljanskega Zvona“. Naznanjam, da
se dobivajo za vse dozdanje letnike v raznovrstnih barvah.

Janez Bonač,
knjigovez, Poljanska cesta, 10.